

Nr 77

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en lärarhögskola i södra Sverige jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t beträffande kapitalbudgeten (bilaga 29, punkt 12) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Nybyggnad för lärarhögskola i södra Sverige för budgetåret 1959/60 beräkna ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 89, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 6 mars 1959, föreslagit riksdagen att

a) besluta, att i Malmö skall upprättas en lärarhögskola med i huvudsak de uppgifter och den organisation, som departementschefen förordat;

b) besluta, att utbildningsverksamheten vid nämnda lärarhögskola skall taga sin början höstterminen 1962, dock att utbildning av ämneslärare provisoriskt skall anordnas från och med höstterminen 1960;

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat sluta avtal med Malmö stad m. m. ävensom i övrigt fatta de beslut och vidtaga de åtgärder, som i samband med upprättandet kan erfordras;

d) till Nybyggnad för lärarhögskolan i Malmö för budgetåret 1959/60 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Edström m. fl.* (I: 417) och den andra inom andra kammaren av herr *Blidfors m. fl.* (II: 514), i vilka hemställts, att riksdagen måtte, med avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 89, besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte ompröva frågan om den föreslagna lärarhögskolans förläggning och på grundval härav snarast möjligt framlägga nytt förslag för riksdagen.

Inledning

Enligt vid 1950 års riksdag fattat principbeslut skall i den ordning och till det antal, som framdeles bestämmes, inrättas lärarutbildningsanstalter av ny typ, lärarhögskolor, avsedda att meddela egentlig yrkesutbildning för ämneslärare, mellanskollärare och eventuellt småskollärare ävensom, i den mån sådant i vederbörlig ordning bestämmes, för olika grupper av speciallärare.

En första lärarhögskola inrättades genom beslut av riksdagen år 1954 och påbörjade sin egentliga verksamhet höstterminen 1956.

Med stöd av nådigt bemyndigande den 30 september 1955 tillkallade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet den 28 november 1955 för utredning av frågan om inrättande av en andra lärarhögskola, belägen i södra Sverige, såsom sakkunniga dåvarande ledamoten av riksdagens första kammare, f. d. lektorn Hakon Lauritz Edgar Sjödahl, numera ledamoten av riksdagens första kammare, hemmansägaren Nils Ivar Johansson i Mysinge och rektorn vid folkskoleseminariet i Lund Erik Georg Stenquist samt uppdrog åt Sjödahl att såsom ordförande leda utredningsarbetet.

Sedan de sakkunniga överlämnat sitt den 29 juli 1958 dagtecknade betänkande »Lärarhögskola i Sydsverige» (stencilerat), har utlåtanden över detsamma avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, kanslersämbetet för rikets universitet, skolöverstyrelsen, vars utlåtande gäller som uttalande även av styrelsen för lärarhögskolan i Stockholm, överstyrelsen för yrkesutbildning, byggnadsstyrelsen, länsstyrelsen i Malmöhus län — som i ärendet hört vederbörande kommunala myndigheter i Malmö och Lund — länskolnämnden i Malmöhus län ävensom arbetsmarknadsstyrelsen. Tillfälle har slutligen beretts åtskilliga organisationer att avgiva yttrande, varjämte länskolnämnden i Malmöhus län och Lunds studentkår inkommit med skrivelser i ärendet.

Beträffande den i förevarande proposition lämnade redogörelsen för den första lärarhögskolans tillkomst och nuvarande organisation får utskottet hänvisa till s. 3—9 i propositionen.

Förslag angående en lärarhögskola i södra Sverige

Allmänna synpunkter

Enligt *direktiven* för de sakkunnigas arbete skulle den nya lärarhögskolan vara »av i huvudsak samma omfattning och organisation som lärarhög-

skolan i Stockholm». Av flera olika skäl har emellertid sistnämnda skolas uppgifter och omfattning avsiktligt begränsats under uppbyggnadsperioden. Med hänsyn till att verksamheten är av försökskaraktär ansågs det lämpligt, att den började i begränsad skala och att den sedermera på grundval av vunna erfarenheter skulle kunna byggas ut.

Då den definitiva utformningen av den första lärarhögskolan således ännu ej kan anses fixerad, har de sakkunniga ansett sig ej böra betrakta dennas nuvarande omfattning och organisation som helt bindande för den andra lärarhögskolan ens då det gäller en utbyggnads- och försöksperiod. De erinrar om att föredragande departementschefen vid avgivandet av propositionen angående inrättandet av den första lärarhögskolan (1954: 209) särskilt framhöll, att varje ny lärarhögskola måste »ses som ett organisationsproblem för sig» samt att det första villkoret varje gång bör vara att »något väsentligt vinnes och att intet väsentligt förloras genom upprättandet av den nya utbildningsanstalten». I den mån man redan nu kan tillgodogöra sig vissa erfarenheter, som kan underlätta såväl upprättandet av den andra lärarhögskolan som dess verksamhet, bör man därför enligt de sakkunnigas mening icke avvisa tanken på att den kan erhålla en något större initialorganisation än den första lärarhögskolan.

Den eventuella utvidgning av organisationen, som närmast synes komma i fråga, anser de sakkunniga vara dels att förlägga utbildning av småskollärare till lärarhögskolan, dels att utvidga övningskolan till att omfatta fullständig enhetsskola och gymnasium.

Omfattning och organisation

De sakkunnigas förslag

a) *Utbildningskapaciteten*

De sakkunniga framhåller inledningsvis, att en av de grundläggande principerna för den av riksdagen beslutade lärarhögskoleutbildningen är att den skall omfatta både ämnes- och klasslärarutbildning vid gemensam utbildningsanstalt. Klasslärarutbildningen skall i första hand avse lärare för enhetsskolans mellanstadium.

Med hänsyn till tidigare överväganden och beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen anser de sakkunniga, att det icke råder någon tvekan om att även den nya lärarhögskolan skall utbilda ämneslärare och mellanskollärare. Då den för närvarande mest angelägna uppgiften är att utbilda ämneslärare, har de sakkunniga övervägt om lärarhögskolan möjligen skulle kunna starta med enbart ämneslärarutbildning, men de har funnit, att man med en sådan organisation skulle förlora väsentliga pedagogiska värden utan att därför vinna några ekonomiska som ersättning.

De sakkunniga går härfter närmare in på frågan om antalet utbildnings-

linjer vid högskolan och kapaciteten vid dessa. De anför härom bland annat följande.

Lärarhögskolan i Stockholm skall enligt kungl. brev den 6/6 1957 utbilda cirka 60 ämneslärare per år. Under läsåret 1957/58 har försöksvis ett sjuttiofem lärarkandidater intagits på ämneslärarlinjen, men erfarenheterna härav har icke varit gynnsamma, varför en återgång till det lägre antalet, 60 per år, planeras. En ytterligare reduktion av detta antal, exempelvis till 50, skulle icke medföra några nämnvärda besparingar beträffande undervisning eller lokaler. Det administrativa arbetet samt belastningen på övningsskolan och de samverkande läroverken skulle visserligen minska, men denna lättnad skulle få köpas till priset av en kraftig minskning av utbildningskapaciteten i fråga om den lärarkategori, som det är särskilt viktigt att få fram just nu på grund av enhetsskolans utbyggnad och gymnasiets expansion, vilka faktorer kräver ett stort tillskott särskilt av lärarhögskoleutbildade ämneslärare.

En utbildning av färre ämneslärare än 60 per år synes därför icke böra komma i fråga vid en ny lärarhögskola, möjligen med undantag för det första verksamhetsåret. Snarare vore en utökning motiverad, eftersom den undervisning i metodik, som meddelas vid lärarhögskolan, i själva verket skulle kunna utnyttjas av betydligt fler ämneslärarkandidater utan större kostnadsökningar. En sådan utökning skulle dock medföra behov av en väsentligt förstärkt administration, fler samverkande läroverk och en dubblering av vissa lektorstjänster i högstadiets metodik och bör för den skull icke komma i fråga, innan ytterligare erfarenhet vunnits om lärarhögskoleutbildningen av ämneslärare.

Med hänsyn till dessa överväganden vill de sakkunniga därför föreslå, att ämneslärarlinjen vid den nya lärarhögskolan får samma utbildningskapacitet som ämneslärarlinjen vid lärarhögskolan i Stockholm, d. v. s. cirka 60 lärarkandidater per år.

På *mellanskollärarlinjen* vid lärarhögskolan i Stockholm intages för närvarande 96 lärarkandidater per år, 24 manliga och 24 kvinnliga vid början av varje termin, såvida icke de sökandes meriter motiverar en något ändrad proportion mellan antalet manliga och kvinnliga lärarkandidater.

Erfarenheterna från lärarhögskolan i Stockholm visar, att en utbildning av 96 mellanskollärare per år är lämplig ur såväl pedagogiska som organisatoriska synpunkter. I och för sig finns därför ingen anledning att räkna med någon annan utbildningskapacitet, när det gäller mellanskollärarytbildningen vid den sydsvenska lärarhögskolan. Men om även småskollärarytbildning förlägges till denna, kan det ifrågasättas, om ej en reduktion av antalet mellanskollärarkandidater vore motiverad, t. ex. så att den årliga intagningen omfattade 48 mellanskollärarkandidater och 48 småskollärarytbildningskandidater.

Den *småskollärarytbildning* vid lärarhögskolan, som 1946 års skolkommision föreslog, avsåg i första hand en på realexamen och en ettårig förberedande kurs baserad tvåårig utbildning. Därjämte skulle en tvåårig speciallinje för studenter upprättas.

På grund av den kritik, som framfördes vid remissbehandlingen, ansåg dåvarande departementschefen sig icke kunna tillstyrka utbildning vid lärarhögskolan av småskollärarytbildningskandidater med lägre kunskapsgrund än studentexamen. Däremot syntes åtskilliga skäl tala för en studentlinje för småskollärare. Att en sådan ändock icke föreslogs i propositionen 1954: 209

berodde huvudsakligen på två skäl, dels ovissheten beträffande rekryteringen, dels en strävan att nedbringa det organisatoriska arbetet under lärarhögskolans uppbyggnadsperiod.

Riksdagen uttalade emellertid som sin mening, att slutlig ställning till frågan om småskollärarytbildnings förläggande till lärarhögskolan icke borde tagas, förrän erfarenheter vunnits av lärarhögskolans verksamhet.

Enligt beslut av 1957 års riksdag skall från och med läsåret 1961/62 småskollärarytbildningen bli treårig och grundas på realexamen eller motsvarande kunskaper. Därjämte skall en särskild tvåårig linje för studenter inrättas. Seminarieutredningen, vars förslag låg till grund för detta riksdagsbeslut, ägnade frågan om inrättande av studentlinje särskild uppmärksamhet och fann, att antalet vid småskoleseminarierna intagna elever med studentexamen kraftigt ökat under 1950-talet och att enbart av denna anledning skäl kunde finnas att inrätta särskild studentlinje.

Av siffror, som de sakkunniga redovisar, framgår, att antalet i första klassen intagna elever för utbildning till småskollärare med studentexamen från år 1949 till år 1957 ökat från 5,0 procent av hela antalet intagna elever till 38,1 procent. Vid de tre seminarierna i Skåne var år 1957 procenttalet 52,5.

De sakkunniga går inte närmare in på orsakerna till den ökade tillströmningen av studenter till småskollärarytbildningen utan konstaterar endast att ingen behöver tveka om att rekryteringen till en småskollärarytlinje vid den nya lärarhögskolan kommer att bli fullt tillfredsställande.

Då starka skäl enligt de sakkunnigas mening talar för en småskollärarytutbildning vid den nya lärarhögskolan, förordar de sakkunniga bestämt, att en sådan utbildning också kommer till stånd. Då denna kommer att få karaktär av försöksverksamhet, bör antalet lärarkandidater begränsas till det minimum, som av ekonomiska skäl ej gärna bör underskridas, nämligen 24 intagna per termin. Utbildningen bör stå öppen även för manliga lärarkandidater.

Med hänsyn till vad de sakkunniga anfört rörande utbildningen av lärare på mellanskollärarytlinjen finner de, att det vore motiverat att för den nya lärarhögskolan föreslå en utbildningskapacitet, som svarar mot en årlig intagning av 60 lärarkandidater på ämneslärarytlinjen, 96 på mellanskollärarytlinjen och 48 på småskollärarytlinjen. Då utbildningen av mellanskollärare och småskollärare är ungefär lika lokalkrävande, kan en lärarhögskola, som dimensionerats för ovanstående organisation av klasslärarytutbildningen, generellt anses ha en utbildningskapacitet svarande mot en årlig intagning av 144 klassläraryt-kandidater. Dessa kan sedan med hänsyn till föreliggande behov fördelas med 1) 96 på mellanskollärarytlinjen och 48 på småskollärarytlinjen eller 2) 48 på mellanskollärarytlinjen och 96 på småskollärarytlinjen eller 3) 72 på vardera linjen.

Även om åtskilliga av de svårigheter, som är förenade med upprättandet av en ny lärarhögskola, är undanröjda genom de erfarenheter, som gjorts vid lärarhögskolan i Stockholm, kommer likväl tillräckligt många att kvar-

stå för att de sakkunniga skall tveka att förorda en årlig intagning av 144 klasslärarkandidater, särskilt som detta antal svarar mot utbildningskapaciteten hos två folkskoleseminarier och någon brist på klasslärare icke kommer att föreligga med den nuvarande lärarhögskole- och seminarieorganisationens kapacitet. De sakkunniga förordar därför i första hand en årlig intagning av 96 klasslärarkandidater, 48 på mellanskollärlinjen och 48 på småskollärlinjen. En ökning av detta antal till 144 kräver, som de sakkunniga senare visar, en förhållandevis ringa utökning av lokalerna. De anser det därför lämpligt, att lärarhögskolans byggnader dimensioneras för den större utbildningskapaciteten och framhåller, att lokaler, som eventuellt icke tages i anspråk för klasslärarutbildningen, kan medge en viss utvidgning av annan verksamhet vid lärarhögskolan, t. ex. fortbildningen och den pedagogiska forskningen.

Då de sakkunniga behandlar olika tänkbara utbildningsalternativ, användes ett förkortat beteckningssätt, där varje alternativ angives med tre siffergrupper, vilka i tur och ordning avser antalet årligen intagna lärarkandidater på ämneslärarlinjen, mellanskollärlinjen och småskollärlinjen. Beteckningen 60—96—0 anger sålunda det alternativ, som svarar mot den årliga intagningen vid lärarhögskolan i Stockholm, 60 på ämneslärarlinjen och 96 på mellanskollärlinjen samt avsaknad av småskollärlinje. Med detta beteckningssätt kan de sakkunnigas överväganden och förslag beträffande lärarhögskolans utbildningskapacitet sammanfattas på följande sätt.

De sakkunniga föreslår, att den egentliga lärarutbildningen vid lärarhögskolan organiseras i enlighet med alternativet 60—48—48 men förutsätter, att lokalerna dimensioneras så, att en utökning av organisationen till alternativ, som avser utbildning av ett större antal klasslärare, utan svårighet kan ske.

Beträffande spørsmålet om en andra lärarhögskolas uppgifter i fråga om vidare utbildning av lärare redovisar de sakkunniga olika uttalanden om den betydelse lärarhögskolorna förutsatts få i samband med denna utbildning och uttalar som sin uppfattning, att det är nödvändigt, att vid planeringen av en ny lärarhögskolas lokaler ta hänsyn till behovet för detta ändamål.

När det gäller utbildning av andra lärarkategorier än de hittills nämnda, exempelvis utbildning av speciallärare såsom hjälpklasslärare samt pedagogisk utbildning av civilingenjörer, läroverksingenjörer och civilekonomer, säger de sakkunniga, att de icke funnit det möjligt att ta hänsyn härtill vid lokalplaneringen. De förordar emellertid, att lärarhögskolans byggnad får en sådan utformning att såväl den pedagogiska institutionen som administrationslokalerna kan utvidgas utan alltför stora ingrepp och kostnader, om detta skulle bli nödvändigt på grund av ökade utbildningsuppgifter.

Om upprättande av en pedagogisk institution vid en andra lärarhögskola anför de sakkunniga bland annat följande.

Den hittillsvarande erfarenheten av lärarhögskolans pedagogiska institution och dess verksamhet synes i allt bekräfta skolkommissionens uppfattning om att forskning bedriven vid själva lärarhögskolan utgör en förutsättning för att utbildningen där skall stå i god kontakt med den psykologiska och pedagogiska forskningen. För de sakkunniga synes det därför självklart att även den sydsvenska lärarhögskolan skall ha en självständig pedagogisk forskningsinstitution.

Det synes emellertid icke vara nödvändigt att förutsätta en så stor organisation, som den lärarhögskolan i Stockholm på grund av särskilda omständigheter erhållit, utan hellre en organisation, som mera överensstämmer med den ursprungligen avsedda, alltså i första hand en professur och två assistenttjänster jämte det antal lektorstjänster, som blir erforderligt för lärarhögskolans undervisning i psykologi och pedagogik. Därjämte vill de sakkunniga efter samråd med lärarhögskolans styrelse och med hänsyn till de vid lärarhögskolan redan vunna erfarenheterna förorda, att även den sydsvenska lärarhögskolans pedagogiska institution erhåller en forskningssekreterartjänst, vars innehavare bland annat får till uppgift att vid sidan av egen forskning direkt under professorn ansvara för ledningen och administrationen av institutionens fältundersökningar och praktiska försöksverksamhet.

Med hänsyn till den snabba expansion, vari både den psykologiska och den pedagogiska forskningen i vårt land befinner sig, kan det dock vara motiverat, att den pedagogiska institutionen får ett sådant läge och även i övrigt så planeras, att tillbyggnad lätt kan ske, om en utökning av den nya lärarhögskolans pedagogiska forskningsprogram skulle visa sig erforderlig. Som tidigare framhållits är en sådan planering motiverad även ur andra synpunkter.

Då full analogi bör råda mellan den sydsvenska lärarhögskolan i dess förhållande till Lunds universitets humanistiska fakultet och lärarhögskolan i Stockholm i dess förhållande till Stockholms högskolas humanistiska avdelning, förordar de sakkunniga, dels att innehavaren av professuren vid den sydsvenska lärarhögskolan skall vara ledamot av den humanistiska fakulteten i Lund, dels att han erhåller rätt att vid universitetet där undervisa och examinera i den omfattning, Kungl. Maj:t på förslag av universitetskanslern bestämmer. Professurens benämning föreslår bli praktisk pedagogik med utvecklingspsykologi och dess förste innehavare föreslås tillsatt medelst kallelseförfarande.

b) *Personalbehov*

Personalförteckningen för det utbildningsalternativ, de sakkunniga i första hand förordar, 60—48—48, skiljer sig från den personalförteckning, som gäller för den egentliga lärarhögskolan i Stockholm, endast därigenom att två av de fyra lektorstjänsterna i mellanstadiets metodik ersatts med två lektorstjänster i lågstadiets metodik, varjämte den personal, som till-

kommit för speciella uppgifter inom den pedagogiska institutionen, frånräknats.

Den ändring av personalbehovet, som enligt de sakkunnigas beräkningar skulle bli följden av en utökning av utbildningskapaciteten till 144 klasslärare per år, framgår av följande sammanställning.

Alternativen 60—96—48, 60—48—96 och 60—72—72

1. Administrationen:

Kanslipersonalen måste utökas med en befattningshavare, som bland annat får till uppgift att biträda vid planeringen och organisationen av praktiktjänstgöringen. Det kan därför ej bli fråga om lägre befattningshavare än

1 kontorist ..... lönegrad Ao 9.

2. Den pedagogiska institutionen:

En intagning av ytterligare 48 lärarkandidater per år kommer att öka antalet lärartimmar i pedagogik med 450 timmar per år, vilket motiverar ytterligare

1 lektor i psykologi och pedagogik ..... lönegrad Ao 26.

3. Lärare i metodik:

För utbildningen av klasslärare får man räkna med en lektor i låg- respektive mellanstadiets metodik per 24 intagna lärarkandidater. Ökningen av antalet metodiklektorer uppgår alltså för

	Lönegrad
alternativ 60—96—48 till 2 lektorer i mellanstadiets metodik ..	Ao 23

alternativ 60—48—96 till 2 lektorer i lågstadiets metodik, förslagsvis	Ao 19
--	-------

alternativ 60—72—72 till 1 lektor i mellanstadiets metodik ...	Ao 23
och 1 lektor i lågstadiets metodik, förslagsvis	Ao 19

c) *Lokalbehov*

Från vissa angivna utgångspunkter har de sakkunniga uppgjort två lokalprogram, svarande mot de båda utbildningsalternativen 60—48—48 och 60—96—48. De sakkunniga anför härom bland annat följande.

Beträffande den redovisade utredningen må anmärkas, att dess huvudsakliga syfte är en beräkning av den erforderliga *totala nettoytan*. Även däri förekommande detaljdiskussioner har detta syfte och får därför icke betraktas som ingående i ett av de sakkunniga föreslaget lokalprogram. Det definitiva lokalprogram, som sedermera skall uppgöras inom en av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställd ram, bör också ta hänsyn till utländska erfarenheter, särskilt grannländernas. De sakkunniga har icke ansett det nödvändigt att på nuvarande stadium låta utarbeta ett definitivt lokalprogram, då ett sådant med all sannolikhet ändå skulle behöva revideras med hänsyn till de senaste in- och utländska erfarenheterna vid den tidpunkt, då ritningsarbetet kan påbörjas.

Utgångspunkt för det redovisade preliminära lokalprogrammet är lokal-situationen vid lärarhögskolan i Stockholm sedd mot bakgrunden av de beräknade veckotimtalerna. Organisationen vid lärarhögskolan i Stockholm (alt. 60—96—0) visar sig nämligen ha identiskt samma lokalbehov som det av utredningen i första hand förordade alternativet 60—48—48.

De redovisade resultaten visar, att en ökning av utbildningskapaciteten (60 ämneslärare, 96 klasslärare och 80 vidareutbildade folkskollärare per år) med ytterligare 48 klasslärare ökar lokalbehovet och därmed kostnaderna med cirka 10 procent. Byggnadsstyrelsen har på de sakkunnigas uppdrag verkställt bland annat en kostnadsberäkning av två alternativ. Därav framgår, att kostnaderna för det mindre preliminärt uppskattas till 4 och för det större till 4,5 miljoner kronor. (I sin skrivelse till byggnadsstyrelsen hade de sakkunniga för beräkning uppgivit alternativen 60—96—0 och 60—96—48. Lokalbehovet för det förra är dock, som tidigare framhållits, identiskt med lokalbehovet för alternativet 60—48—48. Lokalbehoven för alternativen 60—96—48, 60—72—72 och 60—48—96 är också sinsemellan lika. — De slutligt beräknade och i sammanställningen angivna nettoytorna — 4 220 m² för det mindre och 4 650 m² för det större alternativet — är 80 respektive 50 m² större än de som legat till grund för byggnadsstyrelsens kostnadsberäkningar.)

De sakkunniga utgår från att den nya lärarhögskolan från början organiseras enligt utbildningsalternativet 60—48—48 men förordar, att byggnaderna dimensioneras för de större alternativen 60—96—48 etc. Skulle en utökning, svarande mot de större alternativen, icke komma till stånd, kan, påpekar de sakkunniga, lokalerna utnyttjas för andra utbildnings- och forskningsprogram, som bör förläggas till lärarhögskola.

d) *Styrelse*

Vid de sakkunnigas samråd med styrelsen för lärarhögskolan i Stockholm har full enighet rått om att båda lärarhögskolorna bör ha gemensam styrelse av den sammansättning, som lärarhögskolan i Stockholm nu har, men att rektor bör vara medlem av styrelsen endast vid behandlingen av ärenden, som berör den egna lärarhögskolan. Då gemensamma ärenden behandlas, bör alltså båda rektorerna vara medlemmar av styrelsen.

Remissyttranden

a) **Utbildningskapaciteten.** Remissinstanserna ställer sig genomgående positiva till förslaget att den nya lärarhögskolan skall mot-taga även småskolläraryrasspiranter. Endast i ett par yttranden kan en viss reservation förmärkas.

Småskolläraryrasspiranternas grundutbildning diskuteras av *Blivande lärarens riksförbund*, som föreslår, att skolkommissionens förslag om en på realexamen och en ettårig förberedande kurs baserad två-årig utbildning än en gång tages under omprövning.

Att lärarhögskolan bör ha möjlighet att meddela utbildning även för andra lärarkategorier än ämnes- och klasslärare, såsom t. ex.

för civilingenjörer, läroverksingenjörer och civilekonomer, som avser att bli lärare, ävensom för specialklasslärare, understrykes i skilda remissyttranden.

Meningarna är delade om det antal lärarkandidater av olika kategorier, som bör intagas vid lärarhögskolan.

En av pedagogiska och andra skäl önskvärd *begränsning* av lärarhögskolans omfång ifrågasättes i vissa remissyttranden.

Humanistiska fakulteten vid universitetet i Lund — i vars yttrande *universitetskanslern* i huvudsakliga delar instämt — finner, att det allvarligt kan ifrågasättas, om det med hänsyn till lärarkandidaternas handledning och från allmänna pedagogiska och administrativa synpunkter är ändamålsenligt att skapa en lärarhögskola med större årlig utbildningskapacitet än den av de sakkunniga i första hand föreslagna.

Liknande synpunkter framföres av *Läroverkslärarnas riksförbund*, som anser det viktigt, att det individuella omhändertagandet av lärarkandidaterna ej äventyras. Förbundet anför bland annat.

Den nuvarande utbildningskapaciteten vid lärarhögskolan torde representera ett maximum. Den på hösten 1957 företagna ökningen av antalet intagna kandidater på ämneslärarlinjen från 35 till 43 har enligt vad LR inhämtat haft ogynnsamma följder för arbetstrivseln, både för lärarkandidater, metodiklektorer och lärare vid samverkande läroverk, och visar, att det av departementschefen förordade antalet 60 per läsår ej bör överstridas.

Det föreliggande starka behovet av ökade möjligheter till ämneslärarutbildning anser förbundet böra tillgodoses med det snaraste genom en ökning av antalet lärarhögskolor.

Svenska seminarieläraryöreningen finner alternativet 60—48—48 välbetänkt men ifrågasätter om detta ej är en maximal organisation. Ramen bör i varje fall enligt föreningens mening ej överskridas med hänsyn till den omfattande fortsatta utbildning och den kursverksamhet, som skall bedrivas vid högskolan.

En försiktig start för lärarhögskolan med hänsyn till begynnelsesvårigheterna rekommenderas av *skolöverstyrelsen*, som tillstyrker en intagning enligt utbildningsalternativet 60—48—48 för de första åren. Överstyrelsen understryker emellertid starkt vikten av att lärarhögskolans lokaler planeras för det större alternativet och finner det minst lika angeläget, att ett större antal ämneslärarkandidater än vad de sakkunniga föreslagit kan tagas emot vid lärarhögskolan. Så snart sig göra låter bör därför enligt överstyrelsens mening i första hand antalet ämneslärarkandidater ökas och vid lokalplaneringen bör även, såsom de sakkunniga föreslagit, hänsyn tagas till att lärarhögskolan skall kunna ha hand om viss fortbildning av lärare.

För en lärarhögskola av *större omfattning* än den av de sakkunniga föreslagna talar bland andra *Tjänstemännens centralorganisation*.

Folkskolläraryförbunden finner det välbetänkt, att den nya lärarhögskolan projekteras för en så stor utbildningskapacitet som möjligt och förordar årlig intagning av 96 kandidater på mellanskollärlinjen.

Sveriges skolledarförbund anser, att om lärarhögskolan dimensioneras för det större alternativet, man bör taga i anspråk hela utrymmet för den egentliga lärarutbildningen och således höja den årliga intagningen på mellanskollärlinjen till 96.

De sakkunnigas förslag angående upprättande av en pedagogisk institution accepteras i stort sett av de remissinstanser, som behandlat frågan. Endast i fråga om professurens inriktning och benämning har några erinringar gjorts.

På frågan om arbetsmetoderna vid lärarhögskolan och den därmed sammanhängande frågan om timplaner har vissa lärarorganisationer anfört synpunkter.

Läroverkslärarynas riksförbund anser, att skolkommissionens önskemål om mera högskolemässiga studieformer vid lärarhögskolan bör realiseras i större utsträckning än som skett i Stockholm.

Folkskolläraryförbunden förutsätter, att detaljerade förslag till timplaner för de olika utbildningsgrenarna sedermera utarbetas. Utbildningen i psykologi och pedagogik bör förstärkas. Engelska bör enligt förbunden ingå såsom obligatoriskt kompetensgivande ämne i folkskolläraryutbildningen, varför erforderlig tid för detta ämne måste anslås vid utformningen av timplanen för mellanskollärlinjen.

Svenska seminarieläraryöreningen anser det vara en allvarlig brist att utredningen ej avgivit förslag till definitiv timplan för småskollärlinjen och kritiserar på flera punkter de sakkunnigas beräkningar.

b) **Personalbehov.** Vad de sakkunniga anfört beträffande den egentliga lärarhögskolans personal har ej givit *skolöverstyrelsen* anledning till erinringar. En annan ståndpunkt intar emellertid *Sveriges skolledarförbund*, som framhåller önskvärdheten av att antalet metodiklektorat utökas. Erfarenheterna från lärarhögskolan i Stockholm visar att dessa lektorer ej i önskvärd utsträckning hinner med den individuella handledningen av lärarkandidaterna.

I detta sammanhang kan nämnas, att *Läroverkslärarynas riksförbund* i sitt yttrande understryker vikten av att samtliga metodiklektorer vid lärarhögskolan också har egen undervisning i tillräcklig utsträckning.

Överstyrelsen för yrkesutbildning anser att lärarhögskolornas personal måste utökas, därest pedagogisk utbildning av civilingenjörer m. fl. liknande yrkeskategorier upptages på högskolornas program.

Sveriges akademikers centralorganisation hävdar, att lärarhögskolan redan från början bör tillföras en skolpsykologtjänst då det enligt organisationens mening bör ingå i lärarkandidaternas utbildning att komma i kontakt med skolpsykologisk verksamhet.

Frågan om beredande av plats vid den nya lärarhögskolan av övertalig lärarpersonal vid ett eventuellt nedläggande av folkskoleseminariet i Lund och andra folkskoleseminarier tages upp av *Statstjänstemännens riksförbund* och *Svenska seminarieläraryöreningen*.

I den mån redogörelse här ovan icke lämnats för remissyttrandena hänvisas till propositionen s. 21—28.

Övningsskola

De sakkunnigas förslag

a) *Behovet av övningsklasser*

Av den redogörelse, som lämnats för verksamheten vid lärarhögskolan i Stockholm, framgår, att *k l a s s l ä r a r k a n d i d a t e r n a s* auskultation och övningsundervisning under det första året förlägges till övningsklasser tillhörande det kommunala skolväsendet, medan undervisningsövningarna det sista läsåret helt förlägges till den interna övningsskolan. I propositionen 1954: 209 beräknades denna behöva omfatta minst 18 avdelningar av klasserna 3—6 (normalklasser). Fredhällsskolan hade emellertid plats för ytterligare 6 klasser och då det från organisatorisk synpunkt ansågs mindre lämpligt att dessa var kommunala, utökades övningsskolan till 24 avdelningar av klasserna 3—6. Enligt vad lärarhögskolans rektor under hand meddelat de sakkunniga, har denna utvidgning visat sig synnerligen värdefull för utbildningen.

Då de sakkunniga haft att ta ställning till en mot alternativet 60—96—0 svarande övningsskola, har det till en början förefallit dem naturligt att acceptera tanken på en övningsskola med 18 avdelningar av klasserna 3—6. På grund av de erfarenheter, som gjorts vid lärarhögskolan i Stockholm, är de sakkunniga emellertid böjda att föreslå någon ökning, nämligen till 20 avdelningar, under förutsättning att dessa fördelas på 5 parallellavdelningar inom varje klass. En skolenhet omfattande klasserna 3—6 anser de sakkunniga visserligen vara svärförenlig med själva enhetsskoleprincipen och måste betraktas som en skolorganisatorisk nödlösning. På grund av tredje klassens betydelse för mellanskolläraryt utbildningen är de emellertid benägna att för detta alternativ acceptera en sådan organisation, dock enbart för en övningsskola om minst 20 klassavdelningar. Skulle övningsskolan däremot begränsas till 18 avdelningar, synes det vara lämpligare att den omfattar enbart klasserna 4—6 och att man trots de uppenbara olägenheter, som

Tab. 2. Antal avdelningar av den interna övningsskolans låg- och mellanstadium (normalklasser) vid olika utbildningsalternativ

Klass	Alternativ			
	60—48—48	60—96—0	60—96—48	60—72—72
1	3+1		4	5
2	3		4	5
3	3	5	4	5
4	3+1	5	6	5
5	3	5	6	5
6	3	5	6	5
Summa avdelningar	20	20	30	30

Anm. Den för alternativ 60—48—48 angivna organisationen gäller ett visst år. Följande år har klasserna 2 och 5 fyra avdelningar men alla övriga tre o. s. v.

är förknippade härmed, förlägger den kompletterande utbildningen för undervisning i tredje klassen till kommunala klassavdelningar.

De sakkunniga understryker emellertid, att övningsskolan får en helt annan och bättre organisation om även småskolläraryt utbildning förlägges till lärarhögskolan. I detta fall måste givetvis lägstadiet vara fullständigt. Förutsätter man, att småskollärarkandidaternas praktiska utbildning skall vara lika omfattande som mellanskollärarkandidaternas, erfordras för utbildning av 48 småskollärare 10 avdelningar av klasserna 1—3.

Under här angivna förutsättningar bör övningsskolan enligt de sakkunnigas mening lämpligen erhålla den organisation, som återgives i tabell 2 för de fyra utbildningsalternativ, som utredningen räknat med.

Förutom de i tabell 2 redovisade klassavdelningarna bör den sydsvenska lärarhögskolans övningsskola enligt de sakkunnigas mening liksom lärarhögskolan i Stockholm även omfatta 2 hjälpklasser och läsklinik.

Den organisation av den interna övningsskolan, som de sakkunniga föreslår för alternativet 60—48—48, anser de vara den lämpligaste även för de större alternativen, om man räknar med möjligheten att allt efter föreliggande behov kunna låta utbildningskapaciteten av klasslärare variera mellan alternativen 60—96—48, 60—72—72 och 60—48—96. En intern övningsskola svarande mot alternativet 60—48—48 kan i så fall lätt påbyggas med ett erforderligt antal externa övningsklasser.

Klasslärarkandidaternas auskultation och övningsundervisning i kommunala klasser (externa övningsklasser) skall under det första utbildningsåret omfatta följande moment:

1. Fria auskultationer före frukostrasten under 2 veckor.
2. Fria auskultationer hela dagarna under 1 vecka.
3. Hospitering med heldagsundervisning 1 vecka.
4. Hospitering i B-skolor 1 vecka.

Tab. 3. Antal externa övningsavdelningar för mellanskollärarytbildningen vid olika utbildningsalternativ

Klass	Alternativ			
	60—48—48	60—96—0	60—96—48	60—72—72
1—3	9		9	9—18
4—6	9	18	18	9—18
7—8	2	4	4	2—4
Summa avdelningar	20	22	31	20—40

Behovet av externa övningsavdelningar enligt olika förutsättningar framgår av sammanställningen i tabell 3.

När det gäller frågan om övningsavdelningar för ämneslärarytbildningen erinrar de sakkunniga inledningsvis om att den interna övnings skolans högstadium skall användas för ämneslärankandidaternas övningsundervisning, under det att den betygsatta undervisningen skall förläggas till avdelningar utanför den egna övnings skolan, till avdelningar i s. k. samverkande läroverk.

Beträffande storleken av högstadiet vid den andra lärarhögskolans övnings skola anser de sakkunniga inte anledning föreligga att förorda annan storlek eller sammansättning än den som förutsatts för lärarhögskolan i Stockholm, d. v. s. 5 parallellavdelningar av var och en av klasserna 7, 8 och 9. De sakkunniga förutsätter härvid, att vederbörande kommun, liksom fallet är i Stockholm, organiserar den undervisning i yrkesteor och yrkespraktik, som skall förekomma.

För att man skall kunna bedöma, huruvida det är möjligt att förlägga en lärarhögskolas ämnesläraryt bildning till en stad av Lunds storlek, har de sakkunniga funnit det nödvändigt att beräkna antalet erforderliga externa övningsklasser för övrig övningsundervisning och för den sista terminens betygsatta undervisningsserier. Då en sådan beräkning måste grundas på vissa bestämda antaganden, bland annat rörande fördelningen av lärankandidaternas ämneskombinationer, framhåller de sakkunniga, att den måste bli mycket schematisk. Å andra sidan anser de att även approximativa uppgifter kan visa sig vara fullt tillräckliga för en bedömning av vilket underlag, som fordras för utbildningen vid en lärarhögskola.

Vid sin beräkning av det antal externa avdelningar, som fordras för utbildning av 60 ämneslärare per år, har de sakkunniga antagit, att fördelningen av lärankandidaternas ämneskombinationer svarar mot läroämnenas relativa förekomst på enhetsskolans högstadium, justerad med hänsyn till inverkan av ämnesfördelningen på gymnasiet och av den undervisning i engelska i klasserna 5 och 6, som sannolikt kommer att bestridas av ämneslärare. Följande fördelning av de olika klasserna inom ett högstadium av enhetsskola med 4 parallellavdelningar har av de sakkunniga ansetts rätt

Tab. 4. Antalet ämneslärartimmar i procent av totala timtalet i läroämnena på enhetsskola + gymnasium

Ämne	Procenttal
Kristendomskunskap	5
Modersmålet	16
Latin	—
Grekiska	—
Engelska	13
Tyska	6
Franska	4
Historia/samhällskunskap	13
Geografi	6
Filosofi	—
Matematik	13
Biologi	8
Fysik	9
Kemi	7
Summa	100

väl svara mot den genomsnittliga fördelningen inom försöksverksamheten för närvarande.

Klass 7: 1 tvåspråkig och 3 enspråkiga avdelningar.

Klass 8: 1 tvåspråkig, 2 enspråkiga och 1 nollspråkig avdelning.

Klass 9: 1 avdelning 9 g, 1 avdelning 9 a och 2 avdelningar 9 y.

En avdelning av klass 7 och en avdelning av klass 8 förutsättes läsa svensk tilläggskurs, varjämte antages att ungefär en åttondel av undervisningen i engelska i klasserna 5 och 6 bestrides av ämneslärare.

På grundval av vissa ytterligare angivna förutsättningar har de sakkunniga beräknat den genomsnittliga fördelningen av den undervisning i läroämnena, som skall bestridas av ämneslärare, utbildade vid lärarhögskola eller praktisk lärarkurs, bortsett från den undervisning, som meddelas vid kommunala flickskolor, praktiska realskolor m. fl., vilken ej påverkar resultatet. Detta framgår av tabell 4, som också kan anses visa den önskvärda genomsnittliga fördelningen under en längre tid på olika ämnen i lärarhögskolans ämneslärarutbildning under förutsättning att ämneslärarnas undervisning i genomsnitt är lika fördelad på tjänstens ämnen.

Det osäkra i detta resultat har redan tidigare framhållits och understrykes ytterligare av de sakkunniga genom påpekandet att någon möjlighet att på nuvarande stadium ta hänsyn till den sannolika förekomsten av vidareutbildade folkskollärare ej synes föreligga, varför man får nöja sig med konstaterandet att de moderna språken möjligen kan väntas vara något underrepresenterade i den ämnesfördelning, som återfinnes i tabell 4.

De sakkunniga har på sätt som närmare framgår av betänkandet med tillhjälp av uppgifterna i tabell 4 teoretiskt konstruerat en ämnesfördelning och sammanställt den med ett par slumpvis valda verkliga fördelningar. Resultatet

Tab. 5. *Fördelningen av ämneslärarkandidater på olika ämnen*

Ämne	Lärarhög- skolan 1957	Egentliga lärarkurser i Lund och Malmö 1957	Beräknad genomsnittlig fördelning
Kristendomskunskap	3	5	8
Modersmålet	21	17	24
Engelska	24	20	19
Tyska	17	16	9
Franska	13	6	6
Historia/samhällskunskap ..	19	20	20
Geografi	13	16	9
Matematik	12	13	20
Biologi	10	10	12
Fysik	12	11	13
Kemi	8	12	10
Summa ämnen ¹	152	146	150

tatet framgår av tabell 5. Överensstämmelsen mellan teori och verklighet i detta fall anser de sakkunniga vara större än man haft anledning vänta.

Under den sista terminen vid lärarhögskolan skall ämneslärarkandidaterna ha 2 serier i vardera av sina ämnen, en i gymnasiet och en i enhetsskolan, om ämnet förekommer på båda stadierna. Uppgifterna i tabell 5 anger således också antalet serier på gymnasie- respektive realskolestadiet (serierna i franska får dock huvudsakligen placeras på gymnasiestadiet). Vid beräkningen av den erforderliga minimiorganisationen förutsattes i det följande att denna skall kunna inrymma ett så stort antal serier i varje ämne, som anges av det större av de tre talen för samma ämne i tabell 5.

Tab. 6. *Av de sakkunniga beräknat antal undervisningsserier, skolororganisationen skall ha utrymme för*

Ämne	I enhetsskolan	Å gymnasiet
Kristendomskunskap	8	8
Modersmålet	24	24
Engelska	24	24
Tyska	17	17
Franska	3	10
Historia/samhällskunskap	20	20
Geografi	16	16
Matematik	20	20
Biologi	12	12
Fysik	13	13
Kemi	12	12
Summa	169	176

¹ De olika ämnena har härvid räknats på nytt varje gång det förekommit i en lärarkandidats ämneskombination.

Tab. 7. Av de sakkunniga beräknad minimiorganisation för det i tab. 6 angivna antalet undervisningsserier per läsår

Ämne	Antal avdelningar av													
	enhetskolans klass					gymnasiets ring								
	5	6	7	8	9	A I	L I	R I	A II	L II	R II	A III	L III	R III
Kristendomsk.			4		4	1	1	1	1	1	1	1	1	
Modersmålet			5	6	5	3	3	3	3	3	3	2	2	2
Engelska	2	2	4	4	4	2	2	3	2	2	3	2	2	2
Tyska			4	3	3	2	2	3	2	2		2	2	
Franska					3	1	1	1	1	1	1			
Historia/samhällsk.			5	5	5	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Geografi			5	6	5	3	3	4	3			3		
Matematik			5	5	5	2	2	2	2		2	2		2
Biologi			4	4	4	2	2	2			2	2		2
Fysik			5	4	4	2	2	2			2	2		2
Kemi				4	4	2		3	2		3			2

Det sålunda erhållna antalet serier återfinnes i tabell 6. Mot detta antal anser de sakkunniga svara 80—85 ämneslärarkandidater, varigenom tillräcklig marginal förmenas vara säkrad för i praktiken förekommande variationer beträffande ämnesfördelningen ävensom vissa andra omständigheter, som tillfälligt kan försvåra utläggandet av serierna.

De sakkunniga har vidare med utgångspunkt i det antal serier, som framgår av tabell 6, beräknat minimiorganisationen av externt högstadium och av gymnasium å den ort där utbildning av föreslagna 60 ämneslärare skall kunna ske. Resultatet av dessa beräkningar framgår av tabell 7. Även i detta fall bygger slutsatserna på vissa beträffande detaljerna gjorda förutsättningar, vilka närmare redovisats i de sakkunnigas betänkande.

Resultatet av diskussionen rörande behovet av övningsklasser för ämneslärarkandidaternas betygsatta undervisning under den sista terminen vid lärarhögskolan sammanfattar de sakkunniga på följande sätt. För en årlig utbildning av 60 ämneslärare erfordras förutom 4 mellanstadieklasser (för engelska) 15 högstadieklasser och 27 gymnasieklasser, de senare ungefär lika fördelade på de tre linjerna. Relativt stora variationer beträffande lärarkandidaternas ämneskombinationer kan därvid ifrågakomma. Det förutsattes dock, att läraruppsättningen är sådan, att praktiskt taget samtliga ämneslärare i de samverkande klasserna kan anlitas som handledare.

b) Den interna övningsskolans organisation

I det föregående har redogjorts för de sakkunnigas diskussion av olika alternativ beträffande omfattningen av den interna övningsskolan vad gäller det obligatoriska skolstadiet (klasserna 1—9). De sakkunniga har också övervägt, huruvida skäl föreligger att utvidga övningsskolan så att den

kommer att omfatta även gymnasium. Härom har de sakkunniga anfört bland annat följande.

Skolkommissionen räknade, som tidigare nämnts, med att övningsskolan skulle påbyggas med gymnasium, men något förslag härom framlades icke för riksdagen. De sakkunniga anser emellertid, att frågan måste bli föremål för prövning, då en ny lärarhögskola planeras. Om väsentliga pedagogiska fördelar kan vinnas med ett gymnasium anknutet till övningsskolan, måste dessa vägas mot eventuella nackdelar av administrativ eller ekonomisk art.

De pedagogiska fördelarna är påtagliga och har redan framhållits i skolkommissionens betänkande om den första lärarhögskolan. Det faller sig naturligt, att lärarhögskolan »blir i tillfälle att fullfölja såväl undervisningsmetoder som psykologiska iakttagelser alltifrån den första skolåldern till skolans högstadium» och »genom att lärarhögskolan fullt självständigt disponerar över lästider, undervisningsavdelningarnas sammansättning och lärarnas arbetsfördelning kan också klasserna på ett betydligt effektivare sätt än eljest utnyttjas för utbildningen». Det måste innebära en väsentlig fördel att kunna utnyttja övningsskolans gymnasium för undervisningsövningar. Metodiklektorernas fyllnadstjänstgöring kan förläggas dit, varigenom mycken tidsspillan undviks. Det skulle till och med vara tänkbart, att gymnasiet kunde helt avvara egna lektorer i ämnen med endast ett fåtal lärarkandidater, (t.ex. kristendomskunskap, klassiska språk, franska) eftersom metodiklektorerna i sådana ämnen måste ha en relativt omfattande fyllnadstjänstgöring. Det kan förväntas, att pedagogisk försöksverksamhet i viss utsträckning blir förlagd till lärarhögskolornas övningsskolor i likhet med vad fallet varit med seminariernas övningsskolor. I den mån sådan försöksverksamhet berör gymnasiestadiet kan den mycket lättare förläggas till ett gymnasium direkt under lärarhögskolans administration än till ett samverkande läroverk.

De sakkunniga har efter övervägande av gymnasiefrågan ur administrativa och ekonomiska synpunkter funnit, att starka skäl talar för att övningsskolan bör omfatta även gymnasium och förordar att ett treårigt gymnasium med allmän linje, latinlinje och reallinje upprättas inom övningsskolan som en påbyggnad på det obligatoriska skolstadiet. Det förut-sattes dock, att ifrågavarande stadsdel verkligen behöver ett nytt gymnasium eller att man kan utnyttja redan befintligt eller planerat gymnasium. Det bör upprättas oberoende av vilket alternativ, som väljes beträffande omfattning och organisation av övningsskolans låg- och mellanstadium.

c) *Personalbehov för övningsskolan*

I det följande återgives *dels* sammanfattningsvis den av de sakkunniga beräknade omfattningen av övningsskolan vid följande olika utbildningsalternativ, nämligen 60 ämneslärare, 48 mellanskollärare och 48 småskollärare (60—48—48), 60 ämneslärare, 96 mellanskollärare och 0 småskollärare (60—96—0) samt 60 ämneslärare, 96 mellanskollärare och 48 småskollärare (60—96—48), *dels ock* sammanställningar i anslutning till de olika alternativen av det personalbehov, som övningsskolan enligt de sakkunnigas beräkningar bör ha.

1) Alternativ 60—48—48.

Övningsskolans omfattning

Klass 1—3	10	avdelningar
» 4—6	10	»
» 7—9	15	»
Ring I—III	9	»
Hjälpklass	2	»
<hr/>		
Summa		46 avdelningar

Personalbehov

Befattning	Lönegrad
1 rektor vid övningsskolan (gymnasiet och högstadiet)	Bp 1
1 rektor vid övningsskolan (mellan- och lågstadiet) förslagsvis	ABp 23 ¹
9 lektorer vid övningsskolan	Ao 26
13 adjunkter	Ao 23
1 lärare i musik	Ao 20
3 lärare i gymnastik med lek och idrott	Ao 20
1 lärare i teckning	Ao 20
23 övningsskollärare	Ao 19
5 folkskollärare	Ao 19
1 lärare i kvinnlig slöjd	Ao 17
1 lärare i manlig slöjd	Ao 17
1 lärare i hemkunskap	Ao 13
1 vaktmästare	Ao 8
1 värmeskötare	Ae 8
1 kanslibiträde	Ae 7

Det antal veckotimmar i läroämnena, som enligt denna personalförteckning skall bestridas av lektorerna i högstadiets metodik och av icke ordinarie lärare, motsvarar enligt de sakkunnigas beräkningar omkring 3 hela tjänster på enhetsskolans högstadium och 3 på gymnasiet.

Det antal veckotimmar i övningsämnena, som kommer att behöva bestridas av icke ordinarie lärare, uppgår till omkring 20 i teckning, 15 i musik (förutom all instrumentalmusik i både övningsskolan och den egentliga lärarhögskolan), 15 i gymnastik, manlig slöjd och kvinnlig slöjd och 25 i hemkunskap och hushållsgöromål. Om gymnasium icke skall ingå i övningsskolan, räknar de sakkunniga med att de två rektorstjänsterna ersättes av en tjänst i lönegrad ABp 26 och vidare med att personalförteckningen minskas med

9 lektorer	Ao 26
4 adjunkter	Ao 23
1 lärare i gymnastik med lek och idrott	Ao 19

¹ Antagen lönegrad att användas vid kostnadsberäkningen.

2) *Alternativ 60—96—0.*

Övningsskolans omfattning

Klass 3—6	20	avdelningar
» 7—9	15	»
Ring I—III	9	»
Hjälpklass	2	»
	<hr/>	
	Summa 46	avdelningar

Personalbehov

Befattning		Lönegrad
1 rektor vid övningsskolan (gymnasiet och högstadiet)		Bp 1
1 rektor vid övningsskolan (mellan- och lågstadiet) förslagsvis		ABp 23 ¹
9 lektorer vid övningsskolan		Ao 26
13 adjunkter		Ao 23
1 lärare i musik		Ao 20
3 lärare i gymnastik med lek och idrott		Ao 20
1 lärare i teckning		Ao 20
23 övningsskollärare		Ao 19
5 folkskollärare		Ao 19
2 lärare i kvinnlig slöjd		Ao 17
2 lärare i manlig slöjd		Ao 17
1 lärare i hemkunskap		Ao 13
1 vaktmästare		Ao 8
1 värmeskötare		Ae 8
1 kanslibiträde		Ae 7

Det antal veckotimmar i läroämnena, som enligt denna personalförteckning skall bestridas av lektorerna i högstadiets metodik och av icke ordinarie lärare, beräknas av de sakkunniga motsvara omkring 3 hela tjänster på enhetsskolans högstadium och 3 på gymnasiet.

Det antal veckotimmar i övningsämnen, som kommer att behöva bestridas av icke ordinarie lärare uppgår till omkring 30 i teckning, 25 i musik (förutom all instrumentalmusik i både övningsskolan och lärarhögskolan), omkring 15 i gymnastik, 20 i manlig slöjd, 20 i kvinnlig slöjd och 30 i hemkunskap och hushållsgöromål.

Om gymnasium icke skall ingå i övningsskolan, beräknar de sakkunniga samma förändringar i personalbehovet, som vid närmast föregående alternativ angivits.

¹ Antagen lönegrad att användas vid kostnadsberäkningen.

3) Alternativ 60—96—48.

Övningsskolans omfattning

Klass 1—3	12	avdelningar
» 4—6	18	»
» 7—9	15	»
Ring I—III	9	»
Hjälpklass	2	»
	<hr/>	
	Summa 56	avdelningar

Personalbehov

Befattning	Lönegrad
1 rektor vid övningsskolan (gymnasiet och högstadiet)	Bp 1
1 rektor vid övningsskolan (mellan- och lågstadiet) förslagsvis	ABp 23 ¹
9 lektorer vid övningsskolan	Ao 26
13 adjunkter	Ao 23
2 lärare i musik	Ao 20
3 lärare i gymnastik med lek och idrott	Ao 20
1 lärare i teckning	Ao 20
33 övningsskollärare	Ao 19
5 folkskollärare	Ao 19
2 lärare i kvinnlig slöjd	Ao 17
2 lärare i manlig slöjd	Ao 17
1 lärare i hemkunskap	Ao 13
1 vaktmästare	Ao 8
1 värmeskötare	Ao 8
1 kanslibiträde	Ae 7
1 kontorsbiträde	Ae 5

Det antal veckotimmar i läroämnena, som med denna personalförteckning skall bestridas av lektorerna i högstadiets metodik samt av icke ordinarie personal, beräknas motsvara omkring 3 hela gymnasietjänster och 3 hela tjänster på enhetsskolans högstadium.

Även i övningsämnena kommer ett betydande antal veckotimmar att behöva bestridas av icke ordinarie lärare; omkring 35 i teckning, all undervisning i instrumentalmusik (både i övningsskolan och lärarhögskolan), omkring 30 veckotimmar i gymnastik, 20 i manlig slöjd, 20 i kvinnlig slöjd och 30 i hemkunskap och hushållsgöromål.

Om gymnasium icke skall ingå i övningsskolan, torde personalförteckningen ändras på följande sätt. De två rektorstjänsterna ersättes av en tjänst i lönegrad ABp 26, varjämte följande befattningshavare bortfaller

¹ Antagen lönegrad att användas vid kostnadsberäkningen.

9 lektorer i övningsskolan	Ao 26
4 adjunkter	Ao 23
1 lärare i gymnastik med lek och idrott	Ao 20
1 kontorsbiträde	Ae 5

Därjämte anser de sakkunniga att värmeskötartjänsten torde kunna överföras på icke-ordinarie stat.

d) Lokalbehov för övningsskolan

De sakkunniga har icke ansett det nödvändigt att genomföra en beräkning av övningsskolans lokalbehov för varje i det föregående omnämnt alternativ utan har begränsat sig till ett större, nämligen alternativet 60—96—48 med 47 klasser av enhetsskola samt dessutom gymnasium, och ett mindre, alternativet 60—96—0 med 37 klasser av enhetsskola men utan gymnasium. För övningsskolans del är emellertid lokalbehovet för detta alternativ detsamma som för alternativet 60—48—48. Dessutom har ett kompletterande alternativ, avseende endast låg- och mellanstadium, beräknats. Detta senare gäller dock endast ett av de ifrågasatta förläggningsalternativen i Malmö och diskuteras i betänkandet i samband med diskussionen av själva förläggningsfrågan. Det bör observeras, att i det större alternativet räknats med gymnastiklokaler även för den egentliga lärarhögskolans behov.

Det beräknade lokalbehovet enligt de nämnda båda alternativen återges här sammanfattningsvis.

Övningsskolans lokalbehov enligt det större alternativet

Förutsättningen är att övningsskolan omfattar sammanlagt 56 klassavdelningar.

De sakkunniga anser det uteslutet, att samtliga dessa avdelningar inryms i en och samma byggnad och bildar en enda administrativ enhet. Den naturliga uppdelningen anses bli i dels en enhet omfattande låg- och mellanstadiet jämte hjälpklasserna samt läskliniken dels en enhet omfattande högstadiet och gymnasiet. Det förutsättes, att vardera enheten får sin egen rektor.

Övningsskolans gymnasie- och högstadiedel kommer under angivna förutsättningar att omfatta 24 klasser med sammanlagt högst ($9 \times 30 + 15 \times 25 =$) 645 elever, mellan- och lågstadiedelen 32 klasser med högst ($30 \times 25 + 2 \times 10 \text{ à } 15 =$) 775 elever.

Vid beräkningen av lokalbehovet har förutsatts, att de båda enheterna endast har vissa institutioner gemensamma.

Lokalbehovet för övningsskola, omfattande på lågstadiet 12, mellanstadiet 18, högstadiet 15 och gymnasiet 9 klassavdelningar samt 2 hjälp-

klasser och läsklinik blir enligt de sakkunnigas beräkningar sammanfattningsvis följande.

1. Låg- och mellanstadiedelen 2 955 m², 2. Högstadie- och gymnasiedelen 4 130 m², 3. Gemensamma lokaler 4 065 m². Sammanlagd golvyta beräknas till 11 150 m².

Vaktmästarbostäder, luftskyddsrum samt utrymmen för panncentral, elcentral, sopor etc. är ej medräknade.

*Övningsskolans lokalbehov enligt
det mindre alternativet*

Förutsättningen för beräkningen är att övningsskolan omfattar 5 parallellavdelningar av var och en av klasserna 3—9 (35 avdelningar), 2 hjälpklasser och läsklinik. Sammanlagd erforderlig golyta utgör 6 625 m².

Vaktmästarbostäder samt källarutrymmen har ej medräknats.

Byggnadsstyrelsen har kostnadsberäknat byggnadsföretagen enligt båda alternativen. Kostnaden enligt det större har preliminärt beräknats till 9,7 miljoner kronor och enligt det mindre till 5,8 miljoner kronor.

Remissyttranden

Beträffande de avgivna remissyttrandena torde få hänvisas till propositionen s. 41—44.

Förläggningssort m. m.

Av de sakkunniga redovisade alternativ

a) *Allmänna synpunkter*

I de diskussioner, som tidigare förts rörande förläggningen av en lärarhögskola till Lund eller Malmö, har förutsatts, att man för lärarutbildningen skulle kunna utnyttja båda städernas skolväsen, oberoende av om själva lärarhögskolan placerades i Lund eller i Malmö. Som stöd för denna uppfattning, som kan synas naturlig med tanke på de utmärkta kommunikationerna mellan de båda städerna, kan man åberopa exempel från universitetsutbildningen, speciellt den medicinska. Man kan också peka på att åtskilliga yrkesarbetande personer har sitt arbete i den ena staden och bor i den andra. Exempel saknas ej heller på att båda städernas skolväsen har utnyttjats vid lärarutbildning; läsåret 1947/48 förlade sålunda folkskoleseminariet i Lund alla sina undervisningsövningar i externa övningsklasser till folkskoleväsendet i Malmö.

De sakkunniga har emellertid valt att betrakta vardera stadens skolväsen för sig som underlag för lärarhögskolans praktiska lärarutbildning och anför härom.

Erfarenheterna från ämneslärarutbildningen vid lärarhögskolan i Stockholm visar, att metodiklektorernas tjänstgöring blir särdeles betungande genom att den är splittrad på flera läroanstalter och att man har att räkna med åtskillig spiltid på grund av förflyttningar och schemasplittring. Att en lärarhögskola i den ena staden mera regelbundet utnyttjar skolväsendet i den andra bör därför så vitt möjligt undvikas. Vid undersökningen av möjligheten att förlägga en lärarhögskola till Lund respektive Malmö har de sakkunniga följaktligen helt bortsett från möjligheten att utnyttja övningsklasser inom den andra stadens skolväsen.

b) *Lund som förläggningssort*

Enligt ett år 1951 träffat avtal mellan å ena sidan Kungl. Maj:t och kronan och å den andra sidan Malmöhus läns landsting skall landstinget successivt övertaga nuvarande folkskoleseminariets tomt (kvarteret Seminariet) i Lund jämte därå befintliga byggnader senast år 1969. Som ny tomt för folkskoleseminariet eller en eventuell lärarhögskola har Lunds stad erbjudit staten med äganderätt och såsom gåva stadsägan 1630, omfattande cirka 50 000 m² å ett område norr om Tunavägen inom stadsdelen Helgonagården i nordöstra delen av staden.

Som övningskola för en blivande lärarhögskola har Lunds stad erbjudit den skolanläggning, som planerats på stadsägan 410 m. fl. inom kvarteret Galjevången, den s. k. Tunaskolan, belägen tämligen nära nyssnämnda stadsäga. Denna skolanläggning skall omfatta såväl fullständig enhetsskola som statligt gymnasium, nämligen det till Lund förlagda försöksgymnasiet, som tills vidare är anknutet till folkskoleseminariet. Tomtens storlek uppgår till 62 900 m².

För Tunaskolan föreligger redan av skolöverstyrelsen godkänd lokalbehovsprövning samt därpå grundade skissritningar. Planeringen har emellertid icke kunnat ske med tanke på att skolan skulle fungera som övningskola. Den har beräknats för 3-årigt gymnasium med 4 linjer (= 12 klassavdelningar) samt enhetsskola omfattande, förutom 3 specialklasser, 3 parallellavdelningar inom varje klass (= 30 klassavdelningar).

Skall Tunaskolan organiseras som övningskola, måste högstadiet under alla förhållanden utökas från 3 till 5 parallellavdelningar, d. v. s. med 6 klassavdelningar. Däremot behöver man ej räkna med dubbling av någon gymnasielinje. Låg- och mellanstadiedelen är tillräcklig för de sakkunnigas alternativ 60—48—48 men skulle behöva utvidgas med 12 klassavdelningar, om man t. ex. väljer en mot alternativet 60—96—48 svarande större övningskola. Lunds stad är beredd att verkställa erforderliga ändringar i Tunaskolans organisation, så att denna överensstämmer med det alternativ, som kan komma i fråga, och har för den skull uppskjutit arbetet med de

definitiva ritningarna över Tunaskolan, tills beslut om lärarhögskolans placering föreligger. Staden är dessutom beredd medgiva att själva lärarhögskolans byggnader placeras inom samma tomtområde i kvarteret Galjevången som Tunaskolan, därest beslut fattas om att lärarhögskolan förlägges till Lund.

Om den framtida organisationen av skolväsendet i Lund anför de sakkunniga bland annat, att försöksverksamhet med enhetsskola påbörjades i Lund läsåret 1957/58 och kan beräknas ha nått klass 7 läsåret 1959/60 samt vara fullt genomförd från och med läsåret 1961/62.

För en bedömning av möjligheterna att förlägga en lärarhögskola till Lund har de sakkunniga ansett det vara nödvändigt att skaffa sig en uppfattning om den sannolika utvecklingen av den statliga gymnasieorganisationen i staden. De har beträffande detta spörsmål anført bland annat följande.

Lund har tre gymnasier, av vilka två är statliga och ett privat. Rekryteringen till gymnasierna av elever, mantalsskrivna inom staden, är anmärkningsvärt hög, 24,4 procent, medan den för riket i dess helhet beräknas vara 11,35 procent. Då det är mycket svårt att avgöra vilken roll Lunds Privata Elementarskola, som hösten 1957 hade 23 gymnasieavdelningar, kommer att spela i sammanhanget, torde man få nöja sig med en uppskattning av de statliga gymnasiernas minimiorganisation. Så långt man för närvarande kan bedöma utvecklingen, synes den statliga gymnasieorganisationen i Lund komma att omfatta 27 avdelningar av treårigt gymnasium. Enligt de beräkningar och övertåganden, som de sakkunniga redovisat, kan alltså den statliga gymnasieorganisationen i Lund förväntas bli fullt tillräcklig för en utbildning av minst 60 ämneslärare per år.

De sakkunniga har även beräknat antalet klassavdelningar inom det kommunala skolväsendet och de under avveckling varande statliga 4- och 5-åriga realskollinjerna för åren 1958/1966 på grundval av material, som ställts till utredningens förfogande av skoldirektören i Lund, samt uppgifter från läroanstalternas kataloger. Resultatet redovisas i tabellform.

Beträffande dessa beräkningar har de sakkunniga anført följande.

Som de sakkunniga tidigare visat, behöver lärarhögskolan disponera 15 interna och 15 externa högstadielklasser för ämneslärarutbildningen och 4 respektive 2 externa högstadielklasser för klasslärarutbildningen, om 96 respektive 48 mellanskollärare per år skall utbildas. Med nuvarande lokalutrymmen kan på Katedralskolan placeras 18 gymnasieavdelningar och 11 högstadieavdelningar (ytterligare ett par, om ämnesrumssystem skulle tillämpas). Om anordningar kunde vidtagas för att samtliga 15 för ämneslärarutbildningen erforderliga klasser kunde placeras vid Katedralskolan, skulle antalet handledarklasser på högstadiet kunna inskränkas till de 4 eller 2, som erfordras för mellanskollärarutbildningen. Intet hindrar emellertid, att även serieövningar för ämneslärarkandidater förlägges till särskilda handledarklasser, om antalet högstadielklasser vid det samverkande läro-

verket ej blir fullt tillräckligt. Frånsett 9 y-avdelningarna (2 sådana har inräknats i övningsklasserna) kommer lärarhögskolan att t. ex. läsåret 1963/64 behöva utnyttja högst 32 av Lunds stads 71 högstadieklasser (däri inberäknade 5 klasser 10 och en klass 11). 24—28 av dessa klasser kan beräknas ingå i övningsskola och samverkande läroverk. Eftersom icke ens hälften av klasserna kommer att behöva anlitas, får högstadiet i Lund anses vara fullt tillräckligt för lärarhögskolans behov.

Antalet erforderliga låg- och mellanstadiavdelningar har enligt ett mindre alternativ (60—48—48) och ett större (60—96—48) sammanställts i en tabell (tab. 9) med antalet i Lund befintliga klassavdelningar läsåret 1963/64. Av tabellen framgår, att nämnda läsår 19 respektive 21 av lågstadiets 67 klassavdelningar skulle behöva tagas i anspråk för lärarutbildningen och 19 respektive 36 av mellanstadiets 56 avdelningar. Däri är också de interna övningsklasserna inräknade, vilka undervisas av för lärarutbildning särskilt utvalda övningsskollärare. Tabellen ger också besked om hur stor del av antalet befintliga avdelningar av det kommunala skolväsendet, som behöver utnyttjas i form av externa handledarklasser. För lågstadiet behöver 9 av 57 respektive 9 av 55 utnyttjas, beroende på om det mindre eller större utbildningsalternativet väljes. För mellanstadiet är motsvarande uppgifter 9 av 46 respektive 18 av 38.

Skolväsendet i Lund utgör enligt de sakkunnigas bedömning ett tillräckligt underlag för klasslärarutbildning även enligt det mera omfattande alternativet. Som tidigare framhållits anser de sakkunniga, att det mindre (60—48—48) i första hand bör komma i fråga.

Innan de sakkunniga därefter övergår till att diskutera skäl för och emot Lund som förläggningsort för den andra lärarhögskolan, finner de det nödvändigt att konstatera, att tillgången på övningsklasser, framför allt statliga gymnasieklasser, kan bli otillräcklig, om man i en framtid skulle vilja utöka utbildningskapaciteten av ämneslärare. Man kan enligt de sakkunnigas mening icke på nuvarande stadium med säkerhet avgöra, huruvida en dubbling av vissa metodiklektorat skulle väsentligt underlätta ett

Tab. 9. Översikt över antalet i Lund befintliga låg- och mellanstadielklasser läsåret 1963/64 samt det antal avdelningar som enligt två olika alternativ skulle behöva utnyttjas av en lärarhögskola

Stadium	Alternativ 60—48—48				Alternativ 60—96—48			
	Totala antalet klassavd.		Antalet för lärarutbildn. utnyttjade klassavd.		Totala antalet klassavd.		Antalet för lärarutbildn. utnyttjade klassavd.	
	Statliga	Kommunala	Interna	Externa	Statliga	Kommunala	Interna	Externa
Lågstadiet (1—3) ...	10	57	10	9	12	55	12	9
	67		19		67		21	
Mellanstadiet (4—6) .	10	46	10	9	18	38	18	18
	56		19		56		36	

anlitande av gymnasieorganisationen i Malmö, och de finner det knappast vara realistiskt att räkna med möjlighet till ökning av utbildningskapaciteten vid förläggning till Lund. Beträffande de sakkunnigas diskussion av olika skäl för och emot Lund som förläggningsort torde få hänvisas till propositionen.

Efter förhandlingar med representanter för Lunds stad har de sakkunniga tillställt staden en promemoria, avsedd att läggas till grund för ett eventuellt avtal om upprättande av en lärarhögskola i Lund.

I promemorian förutsättes att en lärarhögskola i Lund skall utbilda ämneslärare och mellanskollärare (eventuellt även småskollärare), samt att övningsskolan endast skall omfatta klasserna 3—9 (eventuellt även klasserna 1 och 2) med sammanlagt 37 klasser samt läsklinik. Därest lärarhögskolan förlägges till Lund skulle staden enligt promemorian förplikta sig

att utan vederlag till Kungl. Maj:t och kronan med äganderätt överlåta ett område om 49 996,2 m² av stadsägan nr 1630 med läge och gränser på sätt angives å en av stadsingenjörskontoret i Lund den 8 februari 1955 upprättad karta,

att fastigheten överlåtes fri från alla gravationer,

att helt bekosta uppförandet av byggnader av gängse kommunal standard för en övningsskola omfattande klasserna 3—9 (eventuellt klasserna 1 och 2) jämte skolsociala lokaler (bespisning, läkarmottagning m. m.) till vilka byggnader staten skall erhålla äganderätt,

att helt bekosta inredning av övningsskolan samt dess utrustning med inventarier och möbler; allt av gängse kommunal standard,

att utan kostnad för statsverket svara för anläggning, underhåll och renhållning av omgivande gatu- eller vägområden,

att organisera och bekosta undervisningen i yrkesteorier och yrkespraktik i övningsskolan,

att tillerkänna eleverna i övningsskolan samma skolsociala förmåner (t. ex. skolfrukost, hälsovård, tandvård, skolbad, fria skolböcker) som övriga enhetsskolelever i staden,

att sådana kommunala anslag, som avser undervisning utöver gällande timplan (t. ex. stödundervisning, frivillig undervisning i instrumentalmusik, ledning av fritidssysselsättning), även kommer övningsskolan till del,

att svara för inköp av böcker till skolbiblioteket på samma sätt som till andra skolbibliotek i staden.

Enligt promemorian skulle statsverket i princip bekosta all undervisning i övningsskolan; bränsle, lyse och vatten för övningsskolan samt allt underhåll av övningsskolans lokaler, inredning, inventarier och möbelutrustning.

Drätselkammaren i Lund har meddelat de sakkunniga, att kammaren, under förutsättning av stadsfullmäktiges godkännande, beslutat att i princip acceptera de villkor, som angives i promemorian.

Enligt kammarens mening synes det dock vara lämpligast att lärarhögskolan förläggas till det för Tunaskolan avsedda området, d. v. s. att själva lärarhögskolan och den därtill knutna övningsskolan placeras på samma tomt. För den händelse överenskommelse härom träffas, förutsätter drätselkammaren, att Kungl. Maj:t icke gör anspråk på stadsägan 1630 för tidigare avsett ändamål.

Om Tunaskolan blir övningsskola, anser drätselkammaren att den även bör omfatta försöksgymnasiet. Slutligen har drätselkammaren förklarat sig beredd att under vissa förutsättningar låta uppföra och till staten överlämna vissa idrottslokaler samt upplåta idrottsplats såsom förut nämnts.

c) *Malmö som förläggningssort*

Beträffande den framtida organisationen av skolväsendet i Malmö inhämtas ur de sakkunnigas betänkande följande.

I Malmö är enhetsskola endast införd i Limhamnsdistriktet men är där fullt genomförd från och med läsåret 1958/59. En av Malmö stad gjord anhållan att från och med läsåret 1956/57 få utvidga försöksverksamheten med enhetsskola till ytterligare ett par överlärdistrikt har avslagits av Kungl. Maj:t genom beslut den 29 juni 1956.

Om enhetsskola vore genomförd i Malmö läsåret 1962/63 skulle antalet klassavdelningar på lågstadiet vara 368, på mellanstadiet 311, i klass 7 113, i klass 8 116, i klass 9 a och 9 g 61 samt i klass 9 y 61. Av klasserna 7, 8, 9 a och 9 g skulle alltså nämnda läsår finnas sammanlagt 290 avdelningar. Såsom jämförelse kan nämnas att läsåret 1962/63 beräknas i Lund antalet klassavdelningar på lågstadiet vara 67, på mellanstadiet 53 samt på högstadiet 87.

För närvarande finns i Malmö gymnasier vid högre allmänna läroverket för flickor, högre allmänna läroverket för gossar, S:t Petri högre allmänna läroverk (kommunalt gymnasium, vilket successivt förstatligas från och med budgetåret 1958/59) och Slottsstadens samrealskola (kommunalt gymnasium). Från och med budgetåret 1958/59 kommer även ett kommunalt gymnasium att knytas till Johannes samrealskola. Vid samtliga gymnasier utom det till Slottsstadens samrealskola knutna är såväl latinlinje, reallinje som allmän linje representerade. I början på 1960-talet beräknas totala antalet gymnasieavdelningar bli 57—69 (enbart treårigt gymnasium). Man kan beräkna att hela gymnasieorganisationen i Malmö blir statlig. Den kommer alltså att bli mer än dubbelt så stor som motsvarande organisation i Lund och skulle rent teoretiskt räcka till för utbildning av omkring 130 ämneslärare per år.

Vid diskussionen av skäl för och emot en förläggning till Malmö har de sakkunniga anlagt bland annat följande synpunkter.

Av redogörelsen för skolväsendets väntade utveckling i Malmö framgår, att en lärarhögskola utan svårighet kan förläggas till Malmö. Sammanfattningsvis kan sägas att Malmöalternativens styrka ligger just i det stora antalet klassavdelningar på alla stadier, vilket medför att tillgången på övningsklasser blir tillräcklig för samtliga utbildningsalternativ.

I början på 1960-talet beräknas specialklassorganisationen omfatta 67 avdelningar av klasserna 1—9.

Vid förläggning av en lärarhögskola till Malmö har de sakkunniga ansett, att två olika områden i staden skulle kunna ifrågakomma för högskolans placering. Det ena är beläget förhållandevis centralt, i omedelbar närhet av numera S:t Petri läroverk (»Realskolan») och stadsbiblioteket och med stadens centrum lätt tillgängligt. Vid en placering av högskolan i detta område har tre olika lösningar ansetts möjliga, i de sakkunnigas betänkande benämnda alternativen Drotsen III a), Drotsen III b) och Drottens II.

Det andra område, som enligt de sakkunnigas mening kan komma i fråga, är beläget i stadsdelen Mellanheden i västra delen av staden, nära gränsen till Limhamn.

På grundval av en skrivelse från Malmö stads fastighetskontor har skolöverstyrelsen vid sidan av de förläggningalternativ inom Malmö, som redovisats av de sakkunniga, föreslagit ett tredje område, beläget i stadsdelen Södervärn, omkring 700 meter sydost om Dalaplan och benämnt Heleneholmsområdet.

Av en av fastighetskontoret upprättad promemoria angående nämnda område inhämtas följande.

Heleneholmsområdet i Malmö kan sägas motsvara Tunaområdet i Lund i den meningen att möjlighet föreligger att skapa en för den speciella verksamheten särskilt avpassad anläggning.

Huvuddelen av Malmö stads bostadsbyggande de närmaste åren kommer enligt föreliggande planer att förläggas till den region, där Heleneholmsområdet är beläget. Inom regionen finns eller planeras nya bostadsområden för omkring 37 000 personer enligt följande sammanställning.

Bostadsområde	Påbörjas	Färdigt	Antal boende
Augustenborgsområdet		1951	6 000
Sevedsplansområdet		1954	2 000
Blekingsborgsområdet		1957	5 000
Almhögsområdet		1959/60	5 000
Söderkullaområdet	1960	inom 3 år	5 000
Nydalaområdet	1960	inom 3 år	8 000
Hermosdal (planeras)			5 500
			<u>36 500</u>

Härutöver finnes äldre villaområden och planeras ytterligare områden för egnahemsbebyggelse.

Heleneholmsområdet är enligt stadsplaneförslag den 13 februari 1957 helt avsett för allmänna ändamål och utgör det centrum i regionen, i vilket för regionen erforderliga allmänna byggnader skall förläggas. Av föreslagna allmänna byggnader på området är värmeverk och skola för högstadiet och gymnasium föremål för planläggning.

Områdets yta är cirka 23 har, varav cirka 7,3 har för närvarande upptages av Heleneholms idrottsplats.

Befolkningsunderlaget i området räcker till för det större utbildningsalternativet. Avståndet till samverkande läroverk blir relativt kort. Restid

per buss till högre allmänna läroverket för flickor är för närvarande 8—14 minuter samt per buss och spårvagn till högre allmänna läroverket för gossar 14—20 minuter. Turtätheten för bussarna på Ystadvägen framför Heleneholmsområdet är för närvarande 4 minuter vid rusningstid (eljest 7—8 min.). Tätare förbindelser kan förväntas med den ökade bebyggelsen.

Å Heleneholmsområdet skall år 1960 uppföras en skola med 12 klasser för högstadium och 9 klasser för gymnasium. Inom Augustenborgsområdet finnes en nybyggd låg- och mellanstadieskola med 11 klasser för lågstadiet och 22 klasser för mellanstadiet.

Ytterligare skolor planeras å Almhögsområdet med 6 klasser, Nydalaområdet med 27 klasser, Söderkullaområdet med 21 klasser, Hermodsdalsområdet med 21 klasser och Blekingsborgsområdet med 9 klasser (lågstadiet).

Vid ett förläggande av lärarhögskolan till Heleneholmsområdet ifrågasätter fastighetskontoret huruvida inte klasser för låg- och mellanstadiet skulle kunna överföras dit från intilliggande planerade skolor inom Almhögsområdet och eventuellt Nydalaområdet, så att en fullständig skolanläggning erhålles, jämförbar med Tunaområdets i Lund.

För lärarhögskolan synes enligt fastighetskontoret — efter viss omdisponering i planerna för området — en yta om 60 000 m², belägen i Heleneholmsområdets östra del vid Ystadvägen, Munkhätttegatan och Eriksfältsgatan samt med en större utsträckning längs Munkhätttegatan, kunna ställas till förfogande.

Remissyttranden

Klar ståndpunkt för L u n d som förläggningsort intar *universitetskanslern* ävensom *mindre akademiska konsistoriet* samt *de humanistiska och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna vid universitetet i Lund*. Humanistiska fakulteten betonar fördelarna med alternativet Lund i fråga om den pedagogiska forskningsinstitutionen, då det för vetenskaplig forskning fordras tillgång till ett vetenskapligt bibliotek.

Byggnadsstyrelsen förordar likaledes Lund och framhåller därvid främst den stora fördelen att man där, obunden av befintliga byggnader, kan skapa en för lärarhögskolans verksamhet särskilt avpassad anläggning. Generellt anser styrelsen att samtliga av de sakkunniga redovisade Malmöalternativ innebär vissa olägenheter av byggnadsmässig art. Klassrummen synes genomgående vara för små och mer eller mindre omfattande ombyggnader erfordras vid de befintliga skolorna.

Arbetsmarknadsstyrelsen anser Lund vara att föredraga ur allmänna lokaliseringssynpunkter.

Svenska seminarieläraryöreningen anser ställningstagandet bli beroende av den utbildningskapacitet man önskar ge den nya högskolan. Närheten till universitetet ger emellertid enligt föreningens mening ett avgjort försteg för Lund.

Lunds studentkår anser att avgörande måste vara möjligheterna dels att bereda ett stort antal ämneslärare plats, dels ock att i framtiden ytterligare

kunna öka lärarhögskolans kapacitet för denna kategori. De sakkunniga synes härvid enligt kårens mening ej ha beaktat Lunds framtida utveckling som skolstad. Ej heller anses klara besked föreligga angående möjligheterna att utnyttja gymnasieklasser i Lunds privata elementarskola. Studentkåren framhåller även betydelsen av att de studerande vid lärarhögskolan får del av de studentsociala förmåner, som erbjuder sig i Lund, och fäster stor vikt vid frågan om bostäder för lärarhögskolans elever. Det erinras om att det i Lund redan existerar en organisation för byggande av studentbostadshus, varför bostadsfrågan där torde kunna lösas avsevärt smidigare än på annat håll.

Malmö får visst företräde av *länsstyrelsen i Malmöhus län* med hänsyn till att Drotsenalternativen — de enda länsstyrelsen anser böra komma i fråga — från lokaliseringssynpunkt erbjuder en mycket central placering. Liknande synpunkter anföres av *länsarkitekten i Malmöhus län*.

Majoriteten av *länsskolnämnden i Malmöhus län* anser, att de sakkunniga i fråga om utbildningen av ämneslärare enligt Lundaalternativet räknat med ett i verkligheten alldeles otillräckligt antal övningsklasser. Vidare anses detta alternativ sakna erforderlig elasticitet med tanke på en eventuell framtida utökning av högskolans kapacitet i fråga om nämnda lärarkategori. Sammanfattningsvis talar enligt nämndens mening så starka skäl för Malmö, att lärarhögskolan bör förläggas dit, under förutsättning att staten vid förhandlingarna med Malmö stad kan uppnå fullt acceptabla villkor. Någon slutlig ståndpunkt beträffande de olika alternativen inom Malmö har nämnden ej tagit. Vid placering av lärarhögskolan inom Malmö stad anser nämnden att man bör taga den största hänsynen till om övningsskolan kan inpassas i stadens allmänna skolplanering.

Skolöverstyrelsen finner att lärarhögskolan kan förläggas till Lund endast under förutsättning att gymnasieklasser även i Malmö utnyttjas för ämneslärarutbildningen. Trots de starka skäl, som talar för Lund, finner sig överstyrelsen med hänsyn till den begränsade tillgången på övningsklasser i staden böra föreslå en förläggning av högskolan till Malmö. En förutsättning synes dock enligt överstyrelsens mening vara, att försök med nioårig enhetsskola genomföres i staden snarast möjligt.

Skolöverstyrelsen har förordat det av Malmö stads fastighetskontor framlagda förslaget om en förläggning av högskolan till Heleneholmsområdet i Malmö. För detta alternativ talar enligt överstyrelsen, att lokalerna för övningsskolan från början kan planeras för sitt speciella ändamål och att befolkningsunderlaget medger upprättande av ett gymnasium inom övningsskolan.

Läroverkslärarnas riksförbund slutligen förordar alternativet Drotsen III b i Malmö främst med hänsyn till att förbundet anser det vara en omöjlighet att placera det av de sakkunniga beräknade och förutsatta antalet undervisningsserier vid samverkande läroverk i Lund.

Kostnadsberäkningar

De sakkunniga har redovisat sammanfattande beräkningar av kostnaderna för en lärarhögskola av olika storlek, såväl vad avser kostnaderna för byggnader som för drift.

Byggnadskostnaderna har på begäran av de sakkunniga uppskattats av byggnadsstyrelsen enligt två alternativ för själva lärarhögskolan och enligt tre alternativ för övningsskolan. De sakkunniga har därutöver beräknat kostnaderna för en övningsskola enligt ytterligare två alternativ.

Uppskattade kostnader för lärarhögskolans byggnader m. m.

Utbildnings- alternativ	Nettoyta	Kostnader
60—96—48	4 600 m ²	c:a 4,5 mkr
60—48—48	4 140 m ²	c:a 4 mkr
60—96—0	4 140 m ²	c:a 4 mkr

Uppskattade kostnader för övningsskolans byggnader m. m.

Utbildnings- alternativ	Övningsskolans omfattning	Nettoyta	Kostnader
60—96—48	Fullst. enhetsskola + gymnasium	11 150 m ²	c:a 9,7 mkr
60—96—48	Endast låg- och mellanstadium	5 000 m ²	c:a 4,4 mkr
60—48—48	Fullst. enhetsskola + gymnasium	10 050 m ²	c:a 8,8 mkr
60—48—48	Endast låg- och mellanstadium	4 000 m ²	c:a 3,5 mkr
60—96—0	Ofullst. lågstadium och utan gymnasium	6 625 m ²	c:a 5,8 mkr

Vid sina beräkningar av de årliga *driftkostnaderna* har de sakkunniga utgått från de för lärarhögskolan i Stockholm för budgetåret 1958/59 uppförda olika anslagen. Utförliga kostnadsberäkningar har redovisats av departementschefen.

Departementschefen

Departementschefen har för egen del anfört bland annat följande.

De riktlinjer för ordnandet av vissa lärargrupperns egentliga yrkesutbildning, som fastslogs vid 1950 års riksdag och sedan vidareutvecklats i betänkandet och propositionen om den första lärarhögskolan, har varit grunden för de sakkunnigas arbete, vilka nu framlagt förslag rörande en andra lärarhögskola, förlagd till södra Sverige. De nu aktuella frågorna är närmast av praktisk-organisatorisk natur.

De sakkunniga har uttalat, att de inte ansett sig böra betrakta den nuvarande lärarhögskolans omfattning och organisation som helt bindande för sina förslag rörande en andra högskola. Jag delar helt de sakkunnigas inställning i detta fall. Det är först och främst alldeles klart, att man noga

bör beakta de erfarenheter i olika avseenden, som kan ha gjorts vid den första lärarhögskolan och rätta sig efter dem. Men även i övrigt kan avvikelser från vad som gäller vid stockholms högskolan vara motiverade. Jag erinrar om att det i samband med riksdagsbeslutet 1954 underströks, att den första lärarhögskolan i åtskilliga hänseenden måste få försökskaraktär.

Den betydelsefullaste avvikelse från den nuvarande lärarhögskolan, de sakkunniga funnit sig böra föreslå, är, att en linje för utbildning av småskollärare, baserad på studentexamen, skall inrättas vid den nya högskolan. Såsom framgått av redogörelsen för de sakkunnigas betänkande är förutsättningarna för att genomföra ett dylikt förslag nu andra än de varit vid tidigare tillfällen, då denna sak diskuterats. Det gäller främst i fråga om förutsättningarna för en tillfredsställande rekrytering till en dylik linje. Den ovisshet som vid 1950-talets början fanns på denna punkt råder inte längre. På grundval av den starka tillströmningen av studenter till den nuvarande småskollärarytbildningen — hösten 1958 hade 38,3 procent av samtliga i första klassen på småskollärlinje intagna elever avlagt studentexamen — kan man med de sakkunniga våga antaga att rekryteringen till en dylik linje vid lärarhögskola skall bli fullt tillfredsställande. Eftersom vidare meningen är att byggnaderna för den andra lärarhögskolan skall uppföras från grunden, kommer lokalsvårigheter inte att utgöra hinder för upprättande av en småskollärlinje.

Vad frågans principiella sida beträffar — alltså huruvida småskollärarytbildning överhuvudtaget skall förläggas till lärarhögskola — vill jag först erinra om att 1954 års riksdag som sin mening uttalade, att slutlig ställning till frågan om förläggning av småskollärarytbildning till lärarhögskolan icke borde tagas, förrän erfarenhet vunnits av lärarhögskolans verksamhet. Därmed avsågs i första hand att ställning icke då borde tagas mot förslaget att en för blivande småskollärare avsedd förberedande kurs efter realexamen och därpå grundad tvåårig utbildning skulle förläggas till lärarhögskola och att således *endast* aspiranter med studentexamen skulle komma i fråga vid sådan utbildningsanstalt. Någon negativ ställning till tanken att blivande småskollärare med studentexamen skulle kunna få sin utbildning vid lärarhögskola har från statsmakternas sida icke tagits. Att högskolemässig utbildning av småskolläraspiranter, som avlagt studentexamen, i varje fall försöksvis bör prövas, finner jag vara fullt i överensstämmelse med riksdagens och Kungl. Maj:ts tidigare intagna ståndpunkt. De erfarenheter som därvid skulle vinnas torde, tillsammans med erfarenheter av den från och med läsåret 1961/62 treåriga småskollärarytbildningen, ganska snart kunna läggas till grund för bedömning av i vilken utsträckning småskollärarytbildning lämpligen bör vara förlagd till lärarhögskola och i vilken utsträckning andra utbildningsformer bör anlitas.

Ett huvudskäl för upprättande av lärarhögskolor är den växelverkan mellan forskning och praktisk lärarytbildning som där kan förväntas äga rum. Under erinran härom och om att lågstadiets problem inte är av mindre betydelse för den pedagogiska forskningen än andra stadiers tillstyrker jag de sakkunnigas förslag att en småskollärlinje för aspiranter, som avlagt studentexamen, inrättas vid den andra lärarhögskolan samt att denna linje träder i verksamhet samtidigt som utbildningen av mellansskollärare tager sin början. Antalet ärligen intagna aspiranter bör under de första åren vara 48, fördelade med hälften på höst- och hälften på vårterminen. Utbildningen bör liksom för mellansskolläraernas del omfatta fyra terminer vid hög-

skolan och en termins praktiktjänstgöring. Den sistnämnda bör infalla mellan andra och tredje terminen vid högskolan. Tim- och kursplaner samt övriga bestämmelser rörande denna utbildning bör utarbetas i den ordning jag senare ämnar föreslå.

Medan frågan om småskollärarytbildningens förläggning till lärarhögskola enligt de sakkunnigas mening kan diskuteras, anser de, att det inte råder någon tvekan om att den nya lärarhögskolan skall utbilda ämneslärare och mellanskollärare. Med hänsyn till att den för närvarande mest angelägna uppgiften är att utbilda ämneslärare, har de dock övervägt, om inte högskolan skulle kunna starta med enbart ämneslärarytbildning. Av vad jag nyss framhållit i fråga om småskollärarytbildningen framgår, att jag lika litet som de sakkunniga accepterar en sådan tanke, vilken i själva verket strider mot lärarhögskolans idé. I denna ligger nämligen att ämneslärare och klasslärare skall utbildas vid samma utbildningsanstalt. Sätillvida har jag dock tagit fasta på de sakkunnigas tankegång, att jag låtit undersöka möjligheterna att — i avvaktan på att lokaler för en fullständig lärarhögskola hinner färdigställas — i provisoriska former anordna utbildning av ämneslärare enligt vid lärarhögskola tillämpade grunder. Det har därvid visat sig, att dylik utbildning för högst 60 ämneslärarkandidater skulle kunna ordnas redan från och med höstterminen 1960. Skälet för att vidtaga en sådan åtgärd är, som de sakkunniga framhållit, angelägenheten av att snarast möjligt öka ämneslärarytbildningen. I samband med frågan om lärarhögskolans förläggning återkommer jag till möjligheten att anordna provisorisk utbildning av det slag jag nu nämnt.

Såväl i fråga om införandet av en småskollärarytlinje som beträffande antalet aspiranter vid en sådan råder överensstämmelse mellan de sakkunnigas, flertalet remissmyndigheters och min uppfattning. När det gäller utbildningskapaciteten i övrigt — en fråga i vilken remissinstanserna har delade meningar — kan jag emellertid inte helt ansluta mig till de sakkunnigas uppfattning, vilken jag här i korthet skall erinra om.

Beträffande mellanskollärarytbildningen åberopar de sakkunniga erfarenheterna från lärarhögskolan i Stockholm, som säges visa, att en utbildning av 96 mellanskollärare per år är lämplig från såväl pedagogiska som organisatoriska synpunkter. Om utbildning av 48 småskollärare tillkommer, anser de sakkunniga dock att det kan ifrågasättas, huruvida inte en reduktion av mellanskollärarkandidaternas antal vore motiverad, så att den årliga intagningen visserligen komme att bibehållas vid 96 men fördelades med 48 på en var av de båda kategorierna. De sakkunniga tvekar att förorda en årlig intagning av 96 + 48 klasslärarkandidater av organisatoriska skäl och anför som särskild motivering för denna ståndpunkt, att en sådan utbildningskapacitet svarar mot kapaciteten hos två folkskoleseminarier och att någon brist på klasslärare icke kommer att föreligga med den utbildningskapacitet vi redan förfogar över. De sakkunniga förordar på denna grund i första hand en intagning av 48 + 48 klasslärarkandidater men anser det lämpligt, att lärarhögskolans lokaler dimensioneras för en årlig utbildningskapacitet av 96 + 48 klasslärare. Skillnaden i lokalutrymmen blir, som de sakkunniga påvisar, förhållandevis ringa.

I fråga om ämneslärarytlinjen föreslår de sakkunniga, efter övervägande av olika omständigheter, att den skall få samma utbildningskapacitet som ämneslärarytlinjen vid lärarhögskolan i Stockholm, d. v. s. omkring 60 årligen utexaminerade. Om man av något skäl skulle gå ifrån detta tal, har de sak-

kunniga närmast funnit en utökning motiverad med hänsyn främst till att den undervisning i metodik, som under alla omständigheter fordras för utbildning av 60 ämneslärare, skulle kunna utnyttjas för utbildning av betydligt fler lärarkandidater utan större kostnader.

De sakkunnigas ställningstagande till frågan om mellanskollärlinjens kapacitet synes mig vara präglad av för stor bundenhet vid den förebild som stockholms högskolan utgör och av en för långt gående försiktighet i bedömningarna. Man bör nämligen beakta att, innan utbildningsverksamheten vid en ny högskola kommer i gång, ytterligare erfarenheter rörande såväl utbildning som organisation hinner samlas från den i verksamhet varande lärarhögskolan. God förberedelse tid kommer också att stå till buds innan den nya lärarhögskolan startar. Vidare måste självfallet resurserna anpassas efter utbildningens omfattning. Det finns därför knappast anledning att befara, att en ökning av utbildningskapaciteten i jämförelse med den nuvarande lärarhögskolans från 96 klasslärare till 144, d. v. s. i realiteten med de 48 småskollärarkandidaterna, skulle medföra sådana svårigheter, att den inte kunde genomföras från skolans start, om ökningen i och för sig skulle vara önskvärd.

När de sakkunniga som motivering för en till 48 mellanskollärarkandidater begränsad intagning anför, att den nuvarande utbildningskapaciteten av klasslärare är tillräcklig, synes de ha förbisett det viktigaste skälet för att ökad kapacitet verkligen i och för sig framstår som önskvärd, nämligen behovet av en förbättrad lärarutbildning, det skäl som också ligger bakom beslutet om lärarhögskolor. Meningen är ju att ersätta seminariet utbildningen av mellanskollärare med utbildning vid lärarhögskolor, inte att komplettera den. Naturligtvis skall seminariernas utbildningskapacitet inte heller förbli opåverkad av tillkomsten av lärarhögskolor utan begränsas i samma mån som utbildningen kan överflyttas till de senare.

Jag förordar, att den andra lärarhögskolans byggnader dimensioneras så, att en årlig utbildning av 144 klasslärare kan ske samt att denna utbildningskapacitet tages i anspråk från skolans start på så sätt, att 96 mellanskollärare och 48 småskollärare utbildas. Jag ämnar anföras ytterligare skäl för en dylik utbildningskapacitet i det följande.

När jag nu övergår till spörsmålet om ämneslärarutbildningens omfattning vid den andra lärarhögskolan vill jag, ehuru någon påminnelse därom knappast behövs, först framhålla, att situationen i fråga om denna lärarkategori delvis är en annan än beträffande de förut behandlade. Det föreligger ett stort behov av ökade utbildningsmöjligheter för ämneslärare, vilket klart illustreras av den s. k. provårskön. I väntan på praktisk utbildning vid lärarkursläroverken beräknas för närvarande bortemot 2 000 lärare befinna sig. Mot denna bakgrund har jag också funnit det angeläget att, som nyss berördes, snarast möjligt få till stånd en provisorisk utbildning av ämneslärare i anslutning till den blivande lärarhögskolan. Förhållandena på detta område gör det också mycket angeläget att den nya lärarhögskolan i fråga om ämneslärarutbildning får den största utbildningskapacitet som med hänsyn till utbildningens effektivitet är försvarlig.

De sakkunniga själva, skolöverstyrelsen, läroverkslärarnas riksförbund och Lands studentkår har framhållit angelägenheten av att ökade utbildningsmöjligheter för ämneslärare erhålles. De sakkunniga har emellertid, när det gäller den andra lärarhögskolan, icke velat sträcka sig längre än till att föreslå en årlig utbildning av 60 lärarkandidater och uttalat, att en

ökning härutöver inte bör komma i fråga förrän ytterligare erfarenhet vunnits av lärarhögskoleutbildning. Ingen av de nämnda remissinstanserna har heller direkt förordat någon ökning utöver de sakkunnigas förslag. Skolöverstyrelsen har dock framhållit, att den ökning av de sakkunnigas främsta utbildningsalternativ — 60—48—48 — som i första hand bör komma i fråga är en ökning av ämneslärarutbildningen. Den motsatta ståndpunkten, att de sakkunnigas utbildningsalternativ av pedagogiska och administrativa skäl knappast bör överskridas, hävdas emellertid också av vissa remissmyndigheter. Läroverkslärarnas riksförbund, som tillhör dessa men samtidigt framhåller behovet av ökad ämneslärarutbildning, menar, att detta behov bör tillgodoses med det snaraste genom en ökning av antalet lärarhögskolor. Med anledning av denna synpunkt vill jag framhålla följande.

Ingen bestrider behovet av ökad ämneslärarutbildning. Inte heller att det förmånligaste vore om bristen på utbildningsmöjligheter snabbt kunde hävas genom tillkomsten av nya lärarhögskolor. Men även om möjligheterna att inrätta sådana skulle bedömas mycket optimistiskt, kan de resultat som skulle nås på den vägen inte påverka den akuta bristen på utbildningsresurser. Vidare vill jag påpeka, att de undersökningar, som gjorts av de sakkunniga och av andra i anslutning till deras arbete, talar för att man nog tidigare underskattat behovet av underlag i form av övningsklasser för en lärarhögskola. Med i det följande närmare angivna motiveringar ämnar jag förorda Malmö som förläggningsort för den andra lärarhögskolan. Redan här vill jag emellertid säga, att det avgörande skälet till detta är, att jag ställer mig mycket tveksam till möjligheterna att med den omfattning skolväsendet i Lund har utbildat ens 60 ämneslärare årligen vid en dit förlagd lärarhögskola. Räkna man med en utbildning av 144 klasslärare uppkommer också tvekan om möjligheterna att på ett tillfredsställande sätt i Lund utbildat ett sålunda ökat antal av dessa lärare. Eftersom Lund är en stad med närmare 40 000 invånare och ett väl utvecklat skolväsen, finner jag att antalet lämpliga förläggningsorter för fullständiga lärarhögskolor får antagas vara mera begränsat än som sannolikt förut antagits. Det är därför all anledning, och det är dit jag vill komma, att försöka i full utsträckning utnyttja de utbildningsresurser som en stor stad erbjuder. Vi har helt enkelt inte råd att avstå från dem, även om, som läroverkslärarnas riksförbund säger, man skulle anse det vara mera önskvärt med flera mindre än med färre större lärarhögskolor.

Nu anförda omständigheter tillsammans med det stora aktuella utbildningsbehovet har föranlett mig att låta närmare undersöka förutsättningarna för att åstadkomma en större utbildningskapacitet på ämneslärarsidan än de sakkunniga föreslagit. Det har därvid framgått, att om man som utgångspunkt tar en lärarhögskola med utbildningskapaciteten 60—96—48 och vill öka utbildningen av ämneslärare från 60 till 90, alltså med 50 procent, följande utvidgningar erfordras. Lokalutrymmena bör ökas från beräknade 4 650 m² till 4 760 m², d. v. s. med 110 m² eller cirka 2,4 procent. I personalhänseende bör i första hand två metodiklektorer tillkomma, en i modersmålet och en i engelska, varigenom totala antalet skulle komma att uppgå till 15. En biträdande rektor för de ökade organisatoriska göromålen har jag också funnit behövlig samt slutligen vissa extra lärarkrafter till ett belopp av cirka 6 000 kronor årligen.

Endast ett förhållandevis ringa tillskott av lokalutrymmen och personal erfordras således för att eljest för lärarutbildning outnyttjad kapacitet på

ett effektivt sätt skall kunna nyttiggöras med en mycket väsentligt ökad utbildning som följd. För att denna skall kunna vinnas, fordras naturligtvis också ett samverkande läroverk utöver vad de sakkunniga för sitt utbildningsalternativ räknat med. Den ökning av utbildningskapaciteten, som skulle erhållas, svarar emellertid mot kapaciteten hos ett och ett halvt av de större nuvarande lärarkursläroverken.

Jag har här talat om en utbildning av omkring 90 ämneslärare. Någon frågar kanske, om det inte i nuvarande situation skulle vara möjligt att vid en och samma lärarhögskola utbilda ännu fler. Det är det knappast. Med det alternativ för en sammanlagd årlig examination av 234 lärare, som jag här diskuterat, kommer det antal lärarkandidater som ständigt är knutet till skolan att uppgå till omkring 500. Därtill kommer så övningsskolan och de samverkande läroverken. Det synes ej vara tillrädligt att skapa en organisation av större omfattning än denna. Avgörande för att just 90 lämpligen bör sättas som gräns är emellertid, att en ökning därutöver skulle medföra behov av dubblering av allt fler metodiklektorat.

Som en sammanfattning av de nu förda resonemangen vill jag säga att — mot bakgrunden av det behov av resurser för praktisk utbildning av ämneslärare som föreligger och med hänsyn till de visade möjligheterna att gå utöver den av de sakkunniga föreslagna årliga utbildningen — det för mig framstår som klart, att den andra lärarhögskolan bör dimensioneras för en årlig utbildning av omkring 90 ämneslärare. Jag förordar följaktligen att så sker.

Vid bifall till vad jag nu och i det föregående förordat, bör alltså den andra lärarhögskolans årliga utbildningskapacitet i fråga om ämnes- och klasslärare bestämmas till 90 ämneslärare, 96 mellanskollärare och 48 småskollärare.

De sakkunniga har något berört frågan huruvida utbildning av andra lärarkategorier än de nu nämnda bör äga rum vid den nya lärarhögskolan. De har emellertid icke funnit det möjligt att taga hänsyn till sådan utbildning vid planeringen av lokalbehovet. Med den ökade utbildningskapacitet jag förordat, framstår även för mig dessa möjligheter som begränsade, och jag vill i detta hänseende inte här förorda någon annan än den av de sakkunniga föreslagna åtgärden, nämligen att det eftersträvas, att högskolans byggnader uppföres med iakttagande av att framdeles behov av tillbyggnad kan uppkomma.

Vad de sakkunniga föreslagit angående den vetenskapligt skolade personalen vid den pedagogiska institutionen kan jag i allt väsentligt tillstyrka. Någon tvekan om att professorn i pedagogik bör tilldelas säte och stämma i humanistiska fakulteten vid Lunds universitet torde inte råda. Mer än att så skall vara förhållandet anser jag emellertid inte att det finns anledning att i detta sammanhang fastslå. Professurens slutliga benämning, tillsättningsförfarandet och innehavarens uppgifter vid universitetet bör bli föremål för ytterligare överväganden, innan dessa frågor slutligt prövas av Kungl. Maj:t.

Vid remissbehandlingen har i några yttranden framförts synpunkter på arbetsmetoderna vid den nya lärarhögskolan samt på utformningen av timplanerna. Dessa spörsmål bör enligt min mening inte tagas upp till behandling i detta sammanhang. Jag förutsätter, att de uppmärksammas under det förberedelsearbete, som nödvändigtvis måste utföras innan verk-

samheten vid den nya högskolan kan taga sin början, och att de nämnda synpunkterna då kan beaktas.

Den nya lärarhögskolans personalbehov vid olika utbildningsalternativ har av de sakkunniga beräknats med utgångspunkt i personaluppsättningen vid lärarhögskolan i Stockholm. Mot dessa beräkningar har jag i och för sig inte funnit anledning till erinran.

Då det av mig förordade utbildningsalternativet inte sammanfaller med något av de sakkunnigas, har vissa avvikelser från de sakkunnigas beräkningar av personalbehovet emellertid befunnits nödvändiga. För den egentliga lärarhögskolans verksamhet vid full utbyggnad anser jag, vid bifall till av mig förordad utbildningsalternativ, följande ordinarie samt heltidsanställda icke ordinarie befattningshavare erforderliga; jag anger samtidigt de lönegrader som bör gälla för befattningarna.

1 rektor	Bp 1
1 professor	Bo 3
15 lektorer i högstadiets metodik	Ao 26
3 lektorer i psykologi och pedagogik	Ao 26
1 forskningssekreterare	Ao 23
4 lektorer i mellanstadiets metodik	Ao 23
2 lektorer i lågstadiets metodik	{ Ao 23 Ao 17
4 lektorer i övningsämnenas metodik	Ao 21
1 bibliotekarie	Ao 21
1 sekreterare	Ao 21
2 lektorer i övningsämnenas metodik	Ao 19
1 kansliskrivare	Ao 10
1 kontorist	Ao 9
1 vaktmästare	Ao 8
1 värmeskötare	Ao 8
1 kanslibitråde	Ao 7
1 kontorsbiträde	Ao 5

---

2 assistenter	reglerad befordringsgång
1 kansliskrivare	Ae 10
1 biblioteksbiträde	Ae 7
1 kanslibitråde	Ae 7

Denna förteckning över personalbehovet skiljer sig från vad som nu gäller vid lärarhögskolan i Stockholm i följande avseenden. 1) Antalet lektorer i högstadiets metodik har ökat med två, vilket motsvarar behovet vid en till 90 utökad årlig examination av ämneslärare. 2) Utbildningen av småskollärare ökar behovet av lektorer i psykologi och pedagogik till tre, vilket är en tjänst mer än vid lärarhögskolan i Stockholm. 3) Införandet av småskolläraryt utbildning medför behov av lektorer i lågstadiets metodik i enlighet med de förslag som ursprungligen framlades av skolkommissionen och som nu helt naturligt aktualiserats av de sakkunniga. Till dessa tjänster bör, i avseende å grundläggande examensmeritering, såväl folkskollärarys småskollärarys examen medföra behörighet. Lönesättningen bör vara beroende av vilken av nämnda examina vederbörande innehavare avlagt.

4) Vid lärarhögskolan i Stockholm är bibliotekarietjänsten dels extra ordinarie, dels endast 5/7-tjänst. Den väsentligt ökade omfattningen av den andra lärarhögskolan och avsaknaden av ett pedagogiskt specialbibliotek i Malmö motiverar enligt min mening att bibliotekarietjänsten blir heltidstjänst och ordinariesättes. Från vilken tidpunkt detta bör ske torde böra prövas senare. 5) Den i förteckningen upptagna kontoristtjänsten har sin motsvarighet vid lärarhögskolan i Stockholm men har där tillkommit av speciella, tidigare angivna skäl. Hade utbildningskapaciteten vid båda lärarhögskolorna varit densamma, hade tjänsten således ej erfordrats. Liksom de sakkunniga finner jag emellertid en dylik tjänst fullt motiverad vid ett mera omfattande utbildningsalternativ. 6) Slutligen vill jag förordna att värmeskötartjänsten vid den nya lärarhögskolan inrättas som ordinarie.

Den redovisade personalökningen torde framstå som knapp i förhållande till den kapacitetsökning den motsvarar. Den är resultat av en restriktiv bedömning men avvägd så, att utbildningen, såvitt enligt gjorda erfarenheter nu kan bedömas, skall kunna bedrivas med full effektivitet.

De sakkunniga redovisar utförliga beräkningar av lokalbehovet för den egentliga lärarhögskolan men framhåller, att syftet därmed huvudsakligen varit att få fram den erforderliga totala nettoytan och icke att presentera ett lokalprogram. Jag har i det föregående mera utförligt redogjort för de sakkunnigas synpunkter i detta avseende och lämnat en sammanställning av vilka lokalenheter de sakkunniga räknat med, dessa enheters ytor samt det totala ytinnehåll de sakkunniga funnit erforderligt för en lärarhögskola med bland annat en utbildning enligt alternativet 60—96—48. Mot de gjorda beräkningarna, vilka mycket väl fyller sitt syfte, har jag inte funnit anledning till erinran. Jag har redan tidigare lämnat besked om det ökade utrymme, som fordras, om utbildningskapaciteten utökas att omfatta 90 ämneslärare per år. Jag framhöll därvid, att det av de sakkunniga beräknade ytinnehållet för nyssnämnda alternativ — 4 650 m² — skulle behöva ökas med 110 m² eller 2,4 procent.

Självfallet kan de sakkunnigas utredning rörande lokalbehovet inte i enskildheter få verka bindande vid den definitiva utformningen av lokalprogrammet för den nya lärarhögskolan men den bör väl kunna tjäna som utgångspunkt för detta arbete. Vidare bör en ungefärlig kostnadsram kunna fastställas på grundval av det beräknade ytinnehållet. Jag återkommer till kostnaderna i det följande.

Innan jag övergår till spörsmålet om övningsklasser, skall jag med några ord beröra frågan om styrelse för den andra lärarhögskolan. Statskontoret uttalar sig för en i huvudsak lokalt rekryterad styrelse, medan den andra remissmyndighet som berört styrelsefrågan, skolöverstyrelsen, förordar de sakkunnigas förslag om en gemensam styrelse, d. v. s. samma styrelse som för den nuvarande lärarhögskolan med den enda skillnaden att respektive skolans rektor inträder som ledamot, då frågor som enbart rör den egna skolan behandlas, medan båda rektorerna skall närvara vid frågor som är gemensamma för båda skolorna.

Det torde, i varje fall under tiden för den andra lärarhögskolans uppbyggnad, vara mest praktiskt och ändamålsenligt med en gemensam styrelse i enlighet med de sakkunnigas förslag, varför jag tillstyrker bifall till detta.

Lärarutbildning måste i viss utsträckning bedrivas praktiskt. Lärarkandidaten måste ha möjligheter att se vanliga skolklasser i arbete och öva sig i undervisning i sådana under utbildningstiden. För att inte arbetet i de klasser, som tages i anspråk för auskultationer och övningsundervisning, skall förryckas och barnen utsättas för alltför allvarliga störningar i sin skolgång fordras tillgång till ett i förhållande till antalet utbildade ganska stort antal klasser. Ju mera tyngdpunkten skjutes över på den praktiska delen av utbildningen desto större antal fordras för att inte belastningen på de för övningsändamål använda klasserna skall bli för stor. Det är således av vikt, såväl för lärarutbildningsanstalten som för skolväsendet i den ort där den ligger, att förhållandet mellan utbildningskapacitet och tillgången till klasser för övningsundervisningen är riktigt avvägt.

När det gäller den andra lärarhögskolans utbildningskapacitet har icke ifrågasatts, att utbildningen av ämneslärare skulle vara mindre än 60 årligen, medan olika alternativ för klasslärarutbildningens omfattning diskuteras. I den föreslagna ämneslärarutbildningen har man således en fast utgångspunkt för beräkning av det minsta behovet av övningsklasser för utbildningen av denna lärarkategori och därmed för bedömningen av möjligheterna att förlägga lärarhögskolan till den ena eller andra orten. Avgörande vid en sådan prövning blir realiter tillgången på gymnasieklaser, vilka i regel torde utgöra den smalaste sektorn inom en ords skolväsen.

De sakkunniga har från olika antagna förutsättningar beräknat den minimiorganisation som fordras för att behovet av övningsklasser för 60 ämneslärarkandidaters betygsatta undervisning — alltså i princip externa klasser — skall bli tillgodosett. Jag har tidigare i huvudsak redogjort för hur de sakkunniga därvid gått tillväga och upprepar här endast de slutsatser de nått. Behovet beräknas till: 4 mellanstadieklaser för engelskundervisningen, 15 högstadieklaser och 27 gymnasieklaser. De senare förutsättes ungefär lika fördelade på de tre linjerna. Enligt de sakkunnigas mening skulle relativt stora variationer beträffande lärarkandidaternas ämneskombinationer kunna förekomma med nämnda antal gymnasieklaser som underlag för övningsundervisning. En viktig förutsättning är dock, framhålles det, att läraruppsättningen är sådan, att praktiskt taget samtliga ämneslärare i de samverkande klasserna kan anlitas som handledare.

Vid remissbehandlingen har de sakkunnigas beräkningar och bedömningar i vad avser behovet av gymnasieklaser för övningsundervisningen utsatts för ganska skarp kritik. I skolöverstyrelsens utlåtande, som är gemensamt för överstyrelsen och styrelsen för lärarhögskolan i Stockholm, framhålles, att ifrågavarande beräkningar måste anses vara hållna starkt i underkant, och länskolnämnden i Malmöhus län menar, att de sakkunniga i fråga om utbildningen av ämneslärare räknat med ett i verkligheten alldeles otillräckligt antal övningsklasser. Samma uppfattning har läroverkslärarnas riksförbund givit bestämt uttryck åt i sitt yttrande.

En jämförelse mellan de sakkunnigas uppfattning och det antal klasser, som tagits i anspråk för ämneslärarutbildningen vid lärarhögskolan i Stockholm, synes också peka mot att i första hand antalet behövliga gymnasieklaser för den av de sakkunniga förutsatta utbildningskapaciteten är något större än de sakkunniga angivit. Vid de samverkande läroverken i Stockholm tages nämligen innevarande läsår 36 gymnasieklaser i anspråk för ämneslärarutbildningen. Även om man beaktar, att ämneslärarkandidaterna i Stockholm är cirka 70 och att lärarna vid de samverkande läro-

verken där inte utsetts med hänsyn till uppgiften att fungera som handledare, tyder antalet ianspråktaga gymnasieklasser — 36 av 44 — på att de sakkunnigas beräkningar är hållna i underkant.

I de uppgifter, som jag underhand inhämtat från lärarhögskolan, har också framhållits, att försöken att något höja utbildningskapaciteten medfört en så stark belastning för de samverkande läroverken att en minskning av antalet intagna lärarkandidater av denna anledning blivit nödvändig. Vidare har påpekats, att de gängna årens verksamhet vid lärarhögskolan givit vid handen, att gymnasiets högsta ring av hänsyn till eleverna praktiskt taget inte alls kan användas för övningsundervisning. På grundval av de i samband med ämneslärarutbildningen vid lärarhögskolan i Stockholm gjorda erfarenheterna har i överstyrelsens utlåtande också understrukits, att hänsynen till elever och undervisningsresultat vid de samverkande läroverken ofrånkomligen kräver återhållsamhet med undervisningsövningar i klasserna.

Med hänsyn till det sagda finner jag att 27 gymnasieklasser som underlag för utbildning av 60 ämneslärare vid en lärarhögskola enligt nu tillämpade grunder icke skulle ge tillfredsställande säkerhet för en ändamålsenlig lärarutbildning och skänka garantier mot en oskäligen belastning av eleverna i de för övningsundervisningen använda klasserna.

Anledningen till att jag så utförligt uppehållit mig vid de sakkunnigas beräkningar i denna del är, att de sakkunniga vid sin undersökning av den framtida utvecklingen av skolväsendet i Lund funnit, att antalet statliga gymnasieklasser i staden, inklusive dem som av de sakkunniga förutsatts skola ingå i den interna övningsskolan, kommer att uppgå till just det som motsvarar den beräknade minimiorganisationens, alltså 27, varav nio skulle vara sista ringar. Detta förhållande tillsammans med att de sakkunniga uttalar, dels att tillgången på övningsklasser i Lund, framför allt statliga gymnasieklasser, skulle kunna bli otillräcklig, om man i en framtid skulle vilja utöka utbildningskapaciteten av ämneslärare, dels ock att det knappast vore realistiskt att räkna med en möjlighet till ökning av denna kapacitet vid förläggning till Lund, har för mig blivit avgörande vid valet av förläggningsort för den andra lärarhögskolan, eftersom jag för egen del här förordat en utökning av utbildningskapaciteten till 90 ämneslärare årligen.

Det vore uppenbarligen föga framsynt att förlägga en miljonanläggning för lärarutbildning till en ort om vilken man vet att den i ett synnerligen väsentligt hänseende icke erbjuder några möjligheter för utbyggnad av anläggningen och beträffande vilken man måste hysa tvekan om dess möjligheter att erbjuda tillfredsställande underlag ens för en planerad minimiutbildning. Som utvägar att åtminstone delvis eliminera dessa brister, om Lund i övrigt skulle framstå som önskvärd förläggningsort, kunde man tänka sig att i planeringen taga med även icke-statliga gymnasieklasser i staden eller statliga gymnasieklasser i Malmö. Jag har noga övervägt dessa möjligheter men icke funnit, att de olägenheter som skulle följa därmed, skulle vägas upp av några särskilda, med en förläggning till Lund förknippade fördelar.

Som de sakkunniga antyder, är det dessutom inte enbart bristen på gymnasieavdelningar som talar mot en förläggning till Lund. Även den beräknade tillgången på övningsklasser för utbildning av mellanskollärare framstår som knapp.

Vid en årlig utbildning av 96 mellanskollärare har de sakkunniga funnit,

att av det totala antalet kommunala klasser av årskurserna 4—6 i Lund närmare hälften eller 18 av 38 skulle behöva tagas i anspråk. Om man räknar in övningsskolans klasser i stadens skolorganisation, visar det sig, att det totala antalet klasser på nämnda stadium kommer att uppgå till 56, av vilka inte mindre än 36 eller omkring $\frac{2}{3}$ skulle behöva anlitas för övningsundervisningen. Något avgörande hinder för en förläggning till Lund synes de senast anförda förhållandena inte i och för sig utgöra, men de ger anledning till tvekan om det lämpliga i att räkna med en mellanskolläraryt utbildning av den av mig förordade omfattningen i Lund från den synpunkten att det kan ifrågasättas om så stor del av lärarkåren, som skulle behöva tagas i anspråk för lärarutbildningen, kan antagas ha önskvärda förutsättningar för denna krävande uppgift.

Under erinran om vad jag tidigare anført om angelägenheten av en så hög utbildningskapacitet som möjligt vid den andra lärarhögskolan och med hänvisning till den redogörelse jag nu lämnat för de beräknade resurserna för övningsundervisning i Lund vill jag beträffande valet mellan Malmö och Lund som förläggningsort uttala, att någon ytterligare argumentation icke torde vara erforderlig för uppfattningen att den andra lärarhögskolan bör förläggas till Malmö. Som de grundläggande och avgörande förhållandena är, synes mig något annat val knappast kunna grundas på rationella skäl.

Jag har på detta sätt bundit samman frågorna om behovet av övningsklasser och förläggningsort, därför att jag funnit, att det behov av gymnasieavdelningar, som i verkligheten erfordras vid en önskvärd utbildningskapacitet, utesluter det ena av de två förläggningsalternativ, som de sakkunniga i första hand haft att undersöka.

Vad de sakkunniga anført om behovet av övningsklasser för småskolläraryt och mellanskolläraryt utbildningen vid en utbildning årligen av 48 respektive 96 lärare har inte givit mig anledning till erinran.

De sakkunnigas förslag rörande den interna övningsskolans organisation vid utbildningsalternativet 60—96—48 synes mig vara en lämplig avvägning mellan å ena sidan önskemålet att en övningsskola skall vara så fullständig som möjligt och å andra sidan de krav på begränsning av anläggningens omfattning som från pedagogiska och administrativa synpunkter måste ställas.

Att övningsskolan bör rymma samtliga stadier inom enhetsskolan och dessutom ett gymnasium finner jag naturligt. Likaså att hjälpklasser enligt de sakkunnigas förslag samt läsklinik skall ingå. Beträffande gymnasiefrågan finner jag fog föreligga för statskontorets reservation att en gymnasial påbyggnad endast skall ingå, om gymnasium ändå erfordras på den plats dit lärarhögskolan förlägges. Denna förutsättning är emellertid uppfylld såväl i Lund som i Malmö.

Den ökning av antalet ämneslärarkandidater i förhållande till de sakkunnigas förslag som jag förordat, anser jag inte böra inverka på utformningen eller omfattningen av den interna övningsskolan. Antalet parallellklasser i denna bör enligt min mening bli följande på de olika stadierna: lågstadiet 4, mellanstadiet 6, högstadiet 5. Gymnasiet bör omfatta samtliga tre linjer. Tillsammans med föreslagna två hjälpklasser skulle det totala antalet klasser och ringar således komma att uppgå till $12 + 18 + 15 + 9 + 2 = 56$, vartill skulle komma en läsklinik.

Fullt utbyggd avses den till lärarhögskolan i Stockholm knutna övnings-skolan komma att omfatta 41 klasser på enhetsskolans låg-, mellan- och högstadier för den utbildning som nu bedrivs där. För småskolläraryt-bildningen vid den andra lärarhögskolan fordras ett fullständigt lägstadium, vilket medför ett behov av en större övningsskola för klassläraryt-bildningen än i Stockholm. Skillnaden utgör enligt de sakkunnigas förslag åtta klasser. En annan olikhet i jämförelse med förhållandena i Stockholm blir gymna-siet, vilket ökar övningsskolan med nio avdelningar. Från kostnadssynpunkt spelar den sistnämnda utökningen på längre sikt ringa roll, eftersom gymna-sieundervisningen är en statlig uppgift och ett gymnasium — vare sig det förlägges inom eller utom övningsskolan — förutsättes bli behövligt alldeles oavsett lärarhögskolans behov av övningsskola. I organisatoriskt hänseende menar emellertid de sakkunniga, att ett gymnasium inom övningsskolan bör få till följd att ledningen av denna måste fördelas på två rektorer. En sådan uppdelning finner också jag nödvändig. De sakkunniga har tänkt sig att en rektor skulle leda enhetsskolans låg- och mellanstadium och en annan enhetsskolans högstadium samt gymnasiet. Från bland annat folkskollärary-förbundens sida har emellertid den uppfattningen framförts, att hela enhets-skolan bör sammanhållas under ledning av en rektor.

Eftersom meningen är att övningsskolan, om än uppdelad på olika bygg-nadsenheter, skall få karaktär av en samlad anläggning, belägen på ett sammanhängande tomtområde, och att läraryt-bildningen för alla kategorier skall bedrivas under ledning av högskolans rektor, som också i sista hand skall ha ansvar för övningsskolan, anser jag inte att invändningarna mot de sakkunnigas förslag på denna punkt är motiverade. Från praktisk synpunkt skulle det knappast framstå som meningsfyllt att fördela de 56 klasserna i övningsskolan så, att en rektor finge 47 och en annan nio klasser på sin lott, vilket bleve följden vid en uppdelning i enlighet med bland annat folkskol-läraryförbundens uppfattning.

I huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag beräknar jag i fråga om p e r s o n a l behovet av ordinarie och heltidsanställda icke ordinarie befattningshavare vid en fullt utbyggd övningsskola enligt följande; jag anger samtidigt de lönegrader, som bör gälla för befattningarna.

1 rektor	Bp 1
1 rektor	ABp 24
9 lektorer	Ao 26
13 adjunkter	Ao 23
3 lärare i gymnastik med lek och idrott	Ao 20
2 lärare i musik	Ao 20
1 lärare i teckning	Ao 20
5 folkskollärare	Ao 19
33 övningsskollärare	{ Ao 19
	{ Ao 13
2 lärare i kvinnlig slöjd	Ao 17
2 lärare i manlig slöjd	Ao 17
1 lärare i hemkunskap	Ao 13
1 vaktmästare	Ao 8
1 värmeskötare	Ao 8
1 kanslibiträde	Ao 7
<hr/>	
1 kontorsbiträde	reglerad befordringsgång

Från personalorganisationernas sida har framhållits, att antalet folk-skollärare i lönegrad 19 vid övningsskolan bör beräknas enligt samma grunder som beträffande dylika tjänster på enhetsskolans högstadium. Det vill synas som om antalet tjänster därvid skulle bli något högre än jag i anslutning till de sakkunnigas förslag här räknat med. Jag anser emellertid att med ställningstagande i denna fråga kan anstå, till dess personalförteckning för övningsskolan första gången skall fastställas av riksdagen. Att vissa andra modifikationer i de nu gjorda beräkningarna av personalbehovet då kan behöva vidtagas, bör man naturligtvis räkna med som möjligt. Dessamma gäller självfallet också beträffande personalbehovet vid den egentliga lärarhögskolan.

Lokalbehovet för en övningsskola, omfattande 56 klasser, har av de sakkunniga beräknats, såväl i vad avser de olika lokal enheterna och dessas ytor som i vad gäller anläggningens totala ytinnehåll. Den redogörelse jag tidigare lämnat för dessa beräkningar torde ge en god uppfattning om anläggningens omfattning. Som därvid angivits, har kostnaderna för dess uppförande beräknats till omkring 9,7 miljoner kronor. Beträffande övningsskolan förutsättes emellertid i de sakkunnigas betänkande, att den skall bekostas och uppföras av kommunen utan bidrag av statsmedel. Så bör också enligt min mening ske och i det preliminära avtal, som träffats med Malmö stad, har överenskommelse nåtts härom. Jag ämnar gå närmare in på innebörden av denna överenskommelse i samband med den redogörelse jag strax skall lämna för nämnda avtal. Dessförinnan vill jag sammanfattningsvis beröra omfattningen av de på statsverket fallande kostnaderna för den andra lärarhögskolan.

Byggnadskostnaderna för den egentliga lärarhögskolan med av mig förordad omfattning kan på grundval av byggnadsstyrelsens för de sakkunnigas räkning gjorda uppskattning beräknas komma att uppgå till 4,6 miljoner kronor enligt nuvarande kostnadsnivå. Denna såväl som andra i det följande angivna kostnader kan, även med bortseende från eventuella penningvärdeförändringar, för närvarande inte anges med full bestämdhet, men beloppen torde ge erforderligt underlag för en bedömning av vad ett principbeslut om inrättande av en andra lärarhögskola från ekonomisk synpunkt innebär. För nästa budgetår föreslår jag endast, att ett investeringsanslag till det tidigare preliminärt beräknade beloppet av 200 000 kronor äskas för upprättande av ritningar och vidtagande av andra förberedande åtgärder för byggnadsföretaget.

De årliga driftkostnaderna har av de sakkunniga approximerats med utgångspunkt i de för budgetåret 1958/59 till lärarhögskolan i Stockholm anvisade medlen. Jag beräknar på grundval av det tidigare redovisade personalbehovet, förordad utbildningskapacitet samt uppskattat behov av annan icke-ordinarie personal än som förut nämnts avlöningskostnaderna för en fullt utbyggd lärarhögskola i Malmö vid nuvarande lönenivå till följande belopp: Till ordinarie tjänstemän 2 450 000 kronor; till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 546 000 kronor; till övrig icke-ordinarie personal 2 960 000 kronor samt till rörligt tillägg m. m. 891 000 kronor eller tillhoppa i avrundat tal 6 850 000 kronor. Av detta belopp kan omkring 2 900 000 kronor beräknas åtgå till lärarkandidaternas löner, d. v. s. omkring 42 procent av de totala lönekostnaderna.

Med utgångspunkt i anslaget till omkostnader vid lärarhögskolan i Stockholm kan uppskattningsvis 500 000 kronor angivas som sannolikt erforder-

ligt belopp för en skola av den andra lärarhögskolans omfattning. Till materiel och böcker torde 100 000 kronor få beräknas.

När skolan hunnit bli fullt utbyggd, skulle dess årliga stat således kunna beräknas omfatta ett belopp av omkring 7,5 miljoner kronor.

Engångsanskaffningar för övningsskolans inrättande skall icke till någon del bekostas av statsmedel. Kostnaderna av detta slag för den egentliga lärarhögskolans behov skall däremot falla på statsverket. Fördelade på ett antal år torde de i enlighet med de sakkunnigas uppskattningar få beräknas till omkring 600 000 kronor.

Jag vill i detta sammanhang slutligen erinra om att jag redan i det föregående uttalat, att folkskoleseminariernas utbildningskapacitet naturligtvis inte skall förbli opåverkad genom tillkomsten av ytterligare en lärarhögskola utan begränsas i samma mån som utbildningen kan överflyttas till denna lärarhögskola. Jag förutsätter att skolöverstyrelsen beaktar detta vid sin planläggning beträffande seminarieorganisationens fortsatta utbildningskapacitet och upptar spørsmålet till prövning och förslag i samband med vederbörliga anslagsäskanden till Kungl. Maj:t för de närmast följande budgetåren. Det bör här erinras om att enligt ett mellan kronan och Malmöhus läns landsting gällande avtal landstinget successivt skall ha senast år 1969 övertagit nuvarande folkskoleseminariets tomt i Lund jämte därå befintliga byggnader.

Jag har nyss angivit, vad jag anser vara avgörande skäl för att den andra lärarhögskolan bör förläggas till Malmö, nämligen att skolväsendet i Lund icke är nog omfattande som övningsunderlag för den utbildningskapacitet, som den andra lärarhögskolan enligt min mening bör ha. Av redogörelsen för de sakkunnigas förslag och för remissyttrandena torde de väsentliga synpunkter, som kan anläggas på förläggningsfrågan, ha framgått. Då de samtliga synes vara sekundära i förhållande till frågan om underlaget för övningsundervisningen och då dessutom även i övrigt tillfredsställande förutsättningar enligt min mening finnes för en förläggning till Malmö, finner jag inte anledning att här väga nämnda synpunkter mot varandra utan hänvisar till min tidigare redogörelse. Med anledning av byggnadsstyrelsens motivering för en förläggning till Lund — man skulle där obunden av befintliga byggnader kunna ordna en för lärarhögskolan särskilt avpassad anläggning — vill jag dock erinra om att detta i och för sig inte oviktiga förhållande bortfallit som särskilt skäl till förmån för Lund i och med att det så kallade Heleneholmsområdet i Malmö förts fram som förläggningsalternativ.

På mitt uppdrag har representanter för ecklesiastikdepartementet besett de olika förläggningsplatserna i Malmö och vid överläggningar med företrädare för staden undersökt de närmare förutsättningarna för lärarhögskolans förläggning dit. Mellan företrädare för departementet och för Malmö stad har därefter överenskommelse träffats om förslag till avtal angående upprättande av en lärarhögskola i Malmö m.m. Beträffande avtalsförslaget s i n n e b ö r d och vissa därmed sammanhängande frågor vill jag anföra följande.

Vad först beträffar frågan om förläggning inom Malmö har det visat sig, att den plats som från allmänna synpunkter närmast ter sig som den fördelaktigaste, nämligen det centralt belägna område som skulle disponeras enligt något av Drotsenalternativen, skulle vara ett mindre lämpligt val,

om man tager hänsyn till stadens skolplanering. Med den omfattning övningsskolan enligt min mening bör ha, skulle en förläggning enligt något av dessa alternativ framstå som direkt olämplig för staden, då ett naturligt upptagningsområde för erforderligt antal elever i övningsskolan skulle komma att saknas.

Vid val av Mellanhedsalternativet skulle man möta olägenheten att tvingas övertaga befintliga lokaler, vilka enligt de sakkunnigas bestämda mening icke erbjuder erforderligt utrymme för en anläggning av det slag det gäller. I detta läge har jag, sedan det visat sig möjligt att träffa en från statens synpunkt tillfredsställande överenskommelse med Malmö stad vid en förläggning till Heleneholmsområdet, ansett mig böra förorda en förläggning till detta område, där en för sitt ändamål planerad anläggning till alla delar kan uppföras från grunden.

Avtalsförslaget avser således inrättande av en lärarhögskola, med tillhörande statlig övningsskola, förlagd till Heleneholmsområdet. Den reguljära utbildningsverksamheten avses skola börja den 1 juli 1962. Som allmän förutsättning gäller, att staden efter i vederbörlig ordning gjord ansökan inför försöksverksamhet med nioårig obligatorisk enhetsskola successivt i hela staden så, att den läsåret 1962/63 omfattar årskurserna 1—7.

För högskolanläggningen skall staden utan kostnader till staten överlåta ett markområde, omfattande cirka 60 000 m², och därå utan bidrag av statsmedel uppföra, inreda och utrusta erforderliga byggnader för en fullständig övningsskola av den omfattning jag förut angivit såsom lämplig. Klasser och ringar i övningsskolan skall till storleken avpassas för övningsskolans uppgifter. Beträffande tillhandahållande av externa övningsklasser skall tillämpas samma bestämmelser som från den 1 juli 1959 föreslagits skola i detta hänseende gälla i fråga om folkskoleseminarierna.

Byggnadernas standard skall vara den för kommunala skolanläggningar vanliga, dock att de särskilda behov, som skolans karaktär av övningsskola medför, skall beaktas. Även i fråga om standard på utrustning och undervisningsmateriel skall gälla vad nu sagts. Jag vill här erinra om att jag i annat sammanhang med skärpa understrukit vikten av att verkligt allvarliga ansträngningar göres för att hålla nere kostnaderna för statliga eller med statsmedel finansierade byggnadsföretag och att i detta syfte alla till buds stående möjligheter att genom förenklingar, rationellare planlösningar och liknande åtgärder förbilliga byggnadsverksamheten på effektivaste sätt utnyttjas. Vad jag sålunda framhållit gäller givetvis också beträffande den del av lärarhögskolanläggningen, vars uppförande skall bekostas av staden. Motsvarande synpunkter på angelägenheten av återhållsamhet i utgifterna och effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser bör enligt min mening vidare självfallet också gälla med avseende på den i 8 § avtalsförslaget avsedda inredningen, undervisningsmaterielen m. m.

Att övningsskolans uppförande skall bekostas av Malmö stad innebär helt naturligt inte att staten skall sakna inflytande över utformningen av denna del av anläggningen. Förutom att ritningar, utrustningslistor m. m. enligt avtalsförslaget skall godkännas av statlig myndighet förutsättes i förslaget att intimt samråd alltifrån början skall äga rum mellan vederbörande statliga och kommunala myndigheter rörande anläggningens utformning och utförande. Med hänsyn till att den 1 juli 1962 i avtalsförslaget angivits som den tidpunkt då byggnaderna skall överlämnas och förutsättes vara färdigställda, är det angeläget, att kontakt mellan berörda myndig-

heter tages så tidigt som möjligt och att samrådet bedrivs kontinuerligt, så att arbetet inte fördröjes genom att vidtagna åtgärder senare visar sig inte vara i enlighet med båda parter uppfattning.

Enligt avtalsförslaget har vidare staden förbundit sig att från och med höstterminen 1960 provisoriskt tillhandahålla behövliga lokaler för ämneslärarutbildning. Jag vill också nämna, att staden åtagit sig att tillhandahålla idrottsanläggningar för lärarhögskolans behov samt utfäst sig att verka för att lärare och lärarkandidater skall kunna erhålla lämpliga bostäder samt för att kommunikationerna mellan högskolan och den centrala staden blir tillfredsställande.

Beträffande fördelningen mellan stat och kommun av kostnaderna för den andra lärarhögskolan är avtalsförslaget utformat så, att vad kommunen skall svara för uttryckligen angivits, medan övriga kostnader förutsättes falla på staten. I fråga om investeringar skall i princip kostnaderna för mark och för uppförande av övningsskolan, såsom redan sagts, falla på staden, medan staten skall bestrida kostnaderna för den egentliga lärarhögskolans uppförande och vad därmed sammanhänger.

Driftkostnaderna, d. v. s. underhåll av anläggningen, utgifter för personal och materiel m. m., skall falla på staten utom i vad gäller skolsociala anordningar och inköp av böcker till skolbibliotek, allt för övningsskolans elever, samt undervisningen i yrkesteori och yrkespraktik. I den mån särskilda statsbidrag utgår för dessa ändamål avses kommunen äga uppbära sådana även för övningsskolans elever.

Utöver vad jag nu anfört, torde avtalsförslaget inte fordra några närmare kommentarer från min sida. Jag förordar, att Kungl. Maj:t utverkar riksdagens bemyndigande att med Malmö stad träffa överenskommelse i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag här förordat. Skulle smärre jämkningar av eller tillägg till avtalsbestämmelserna senare erfordras, förutsätter jag, att riksdagens samtycke därtill icke skall behöva inhämtas.

Härutöver har departementschefen endast anfört vissa synpunkter på förberedelsearbetet före den andra lärarhögskolans start.

Utskottet

Utskottet får inledningsvis anföra följande.

För att en lärarutbildning väl skall fylla sitt syfte, måste den till sitt innehåll svara mot den skola den skall tjäna. Detta fordrar från tid till annan en anpassning av lärarutbildningens innehåll till skolans föränderliga behov. Eftersom skolreformen icke i första hand skall vara av organisatorisk natur utan medföra en önskvärd förändring av skolans inre arbete, förutsätter reformens genomförande — det var en utgångspunkt redan i direktiven för 1946 års skolkommision — att också lärarutbildningen omlägges. Principerna för en sådan omläggning beslöts av riksdagen år 1950, och år 1954 fattade riksdagen beslut om förverkligande av den första etappen på väg mot denna omorganisation genom upprättande av en första lärarhögskola, förlagd till Stockholm. Då en allmän övergång till

nioårig skola kan förutsättas börja inom en förhållandevis kort tid, delar utskottet den av departementschefen uttalade meningen att en andra lärarhögskola bör upprättas snarast möjligt. Utskottet finner det emellertid också angeläget att utredning om inrättande av ytterligare lärarhögskolor kommer till stånd och att för riksdagen — så snart förhållandena det medgiva — framlägges förslag i ärendet, innefattande jämväl förslag om behövliga åtgärder i övrigt för att modernisera lärarutbildningen och bringa den i överensstämmelse med skolreformens pedagogiska grundtankar. Utskottet får erinra därom att Kungl. Maj:t hittills endast i mycket begränsad utsträckning förelagt riksdagen förslag, grundade på seminarieutredningens betänkande »Seminarieorganisationen II» (SOU 1957: 46). I detta sammanhang vill utskottet framhålla, att utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t senast i samband med förslag om upprättande av en tredje lärarhögskola lämnar riksdagen en närmare redogörelse för vilka minskningar i kostnaderna för seminarieorganisationen, som upprättandet av lärarhögskolor kan beräknas medföra inom den närmast överblickbara tiden.

Jämväl beträffande omfattning och organisation av en andra lärarhögskola och vad därmed sammanhänger samt i fråga om förläggningsort för en sådan har utskottet funnit sig böra biträda vad departementschefen förordat. Utskottet avstyrker således bifall till motionerna I: 417 och II: 514. Utskottet har icke funnit något att erinra mot det föreliggande avtalsförslaget mellan staten och Malmö stad angående upprättande av en lärarhögskola i Malmö m. m., vilket förslag såsom *Bilaga* är fogat vid detta utlåtande.

I anslutning till Kungl. Maj:ts föreliggande förslag får utskottet ytterligare framhålla följande.

Enligt utskottets mening torde det vara för tidigt att med utgångspunkt från erfarenheterna av verksamheten vid den första lärarhögskolan nu draga några avgörande slutsatser beträffande de följande högskolornas organisation i olika avseenden. Utskottet har informerat sig om verksamheten vid lärarhögskolan i Stockholm under de gångna första verksamhetsåren och om vilka svårigheter och problem som därvid mött lärarhögskolans ledning. Svårigheter synas främst vara förknippade med organisationen av ämneslärares övningsundervisning. Det torde dock få antagas, att erfarenhet av och vana vid de nya arbetsformerna så småningom skola få också denna del av verksamheten att löpa lättare. Utskottet vill för sin del understryka vikten av att de hittills vid lärarhögskolan i Stockholm gjorda erfarenheterna beaktas vid förberedelsearbetet för högskolan i Malmö i syfte bland annat att genom lämpliga åtgärder minska påfrestningarna på de med högskolan samverkande läroverkens lärare och elever samt, såvitt det

genom noggrann organisation är möjligt, underlätta metodiklektorernas arbete.

När det gäller de samverkande läroverken är det givetvis viktigast att tillräckligt många klasser tagas i anspråk för övningsundervisningen. Utskottet vill emellertid peka på en rent praktisk åtgärd, som det kan vara angeläget att vidtaga för att skapa arbetstrivsel i den samverkan, som måste ske mellan läroverk och högskola, nämligen att det beredes skäligen lokalutrymmen av olika slag för de lärarkandidater, som tillsammans med skolans ordinarie lärarkår måste uppehålla sig vid läroverket. I samband med att frågan upptages om vilka läroverk som avses skola samverka med lärarhögskolan bör uppmärksamhet riktas på nyssnämnda lokalbehov och, om så skulle erfordras, undersökningar göras rörande möjligheterna att få detta ändamålsenligt tillgodosett.

De kompletterande upplysningar rörande lärarhögskoleverksamheten i Stockholm, som utskottet under hand inhämtat, stöder enligt utskottets mening departementschefens uppfattning om att den andra lärarhögskolan bör förläggas till Malmö, därest man inte vill allvarligt riskera att binda sig för det mindre omfattande utbildningsalternativ de sakkunniga förordat, innebärande en utbildning årligen av 60 ämneslärare och endast 96 klasslärare, fördelade med 48 på mellanskollärlinjen och 48 på småskollärlinjen. Enligt utskottets mening bör målet vara att för den framtida lärarutbildningen skapa en i möjligaste mån elastisk organisation. Förutsättningarna att här i landet åstadkomma fullständiga lärarhögskolor med stor utbildningskapacitet föreligga endast i ett begränsat antal fall. Malmö erbjuder otvivelaktigt sådana möjligheter. Skulle man i stället välja att förlägga en lärarhögskola med en enligt vad ovan angivits mera begränsad kapacitet till Lund, torde man därmed också avskära sig från möjligheterna att begagna de större utbildningsresurserna i Malmö, eftersom det inte rimligen kan komma i fråga att placera en lärarhögskola i vardera staden. Utskottet vill icke förneka att starka skäl i andra fall kunna föreligga, vilka tvinga till uppförande av utbildningsanstalter med mindre utbildningskapacitet. Då sådana skäl emellertid inte i föreliggande fall äro för handen bör — såvitt utskottet kan finna — det alternativ väljas som erbjuder de största utvecklingsmöjligheterna. På grund av vad sålunda anförts och under hänvisning till vad departementschefen därom framhållit förordar utskottet i likhet med departementschefen att den andra lärarhögskolan får en kapacitet för årlig utbildning av omkring 90 ämneslärare, 96 mellanskollärare och 48 småskollärare.

En jämförelse med nuvarande förhållanden vid lärarhögskolan i Stockholm ger vid handen att Malmöhögskolan skulle uppbyggas jämväl för småskollärläroverksutbildning och att den i fråga om ämneslärarutbildningen skulle få en kapacitet som överstiger Stockholms högskolans med omkring 20 ämneslärare. Med hänsyn till att det är fråga om högskolemässig utbildning, fin-

ner utskottet inte anledning befara, att en dylik dimensionering av utbildningskapaciteten skall inverka mindre förmånligt på utbildningens resultat, då det måste förutsättas att lärarkrafterna komma att anpassas efter utbildningsvolymen. Utskottet, som vill understryka vikten av att denna förutsättning uppfylles, räknar med att när ställning skall tagas till en fullständig personalförteckning för den andra lärarhögskolan och dess övningsskola erfarenheterna av personalens omfattning och arbetsförhållandena vid lärarhögskolan i Stockholm komma att läggas till grund för bedömningen. Vidare får utskottet framhålla, att om den nya högskolans ledning så finner det lämpligt och önskvärt en viss försiktighet synes böra iakttagas vid intagningarna i begynnelsekedet, så att organisationen kan träda i funktion successivt.

Slutligen vill utskottet betona, att lärarhögskoleverksamheten ännu måste anses befinna sig i ett försöksskede och att de ställningstaganden utskottet gjort i anslutning till det nu föreliggande förslaget om en andra lärarhögskola inte av utskottet betraktas som bindande eller normgivande beträffande organisationen av eventuella ytterligare högskolor av ifrågasvarande slag.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 417 och II: 514,

a) besluta, att i Malmö skall upprättas en lärarhögskola med i huvudsak de uppgifter och den organisation, som departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 6 mars 1959 förordat;

b) besluta, att utbildningsverksamheten vid nämnda lärarhögskola skall taga sin början höstterminen 1962, dock att utbildning av ämneslärare provisoriskt skall anordnas från och med höstterminen 1960;

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat sluta avtal med Malmö stad angående upprättande av en lärarhögskola i Malmö m. m. ävensom i övrigt fatta de beslut och vidtaga de åtgärder, som i samband med upprättandet kan erfordras;

d) till *Nybyggnad för lärarhögskolan i Malmö* för budgetåret 1959/60 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

Stockholm den 24 april 1959

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Einar Persson, Birger Andersson, fröken Andersson, herrar Sundelin, Bergman, Holmqvist, Pålsson, fru Wallentheim, herrar Nils Theodor Larsson, Jacobsson, Bengt Gustavsson, Herbert Larsson och Edström; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Petterson i Degerfors, Malmborg, Thapper, Rubbestad, Staxäng, Persson i Växjö, Gustafsson i Stockholm, Svensson i Stenkyrka, Nilsson i Göingegården, fröken Olsson, herr Blidfors, fröken Vinge och herr Helén.

Reservation

av herrar *Edström* och *Blidfors*, vilka ansett att

dels utskottets yttrande från och med det stycke på s. 48, som börjar med »Jämväl beträffande», till och med det stycke på s. 50, som slutar med »ifrågavarande slag», bort ha följande lydelse.

»Även om sålunda starka skäl kunna anföras till stöd för ett beslut om upprättande av en andra lärarhögskola redan vid innevarande års riksdag, har utskottet likväl funnit sig böra uttala, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag i vissa avseenden är behäftat med brister, vilka icke göra det helt lämpligt att lägga till grund för ett riksdagens beslut. Enligt utskottets mening är det nämligen icke tillfredsställande utrett, huruvida erforderliga förutsättningar föreligga för att en lärarhögskola av den av departementschefen förordade storleken kommer att uppfylla alla de krav, som från allmänna pedagogiska och administrativa synpunkter böra ställas på en sådan lärarutbildningsanstalt.

Vidare kan anmärkas, att storleken av den gymnasieorganisation, som enligt departementschefens bedömande behöver stå till lärarhögskolans förfogande, synes kunna medföra, att även gymnasieklasser i Lund måste tagas i anspråk för ämneslärarutbildningen. En sådan eventualitet aktualiserar frågan, huruvida inte gymnasieorganisationen i Lund och Malmö måste betraktas som en enhet. Då denna omständighet i själva verket förändrar förutsättningarna för valet av förläggningsort för lärarhögskolan i södra Sverige, varvid en förläggning till Lund synes böra ytterligare omprövas, finner utskottet även från denna synpunkt skäl föreligga för att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller att Kungl. Maj:t måtte efter kompletterande utredning snarast möjligt för riksdagen framlägga nytt förslag i ämnet.»

dels ock utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen må, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt i anledning av motionerna I: 417 och II: 514, i skri-

velse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte ompröva frågan om den föreslagna lärarhögskolans utbildningskapacitet och förläggning i enlighet med vad utskottet angivit ävensom på grundval härav snarast möjligt för riksdagen framlägga nytt förslag i ämnet.»

Förslag

till

Avtal

**mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt Malmö stad, å andra sidan,
angående upprättande av en lärarhögskola i Malmö m. m.**

Mellan företrädare för Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt företrädare för Malmö stad, å andra sidan, har — under förutsättning av Kungl. Maj:ts respektive stadsfullmäktiges godkännande före den 1 juli 1959 — träffats följande avtal angående upprättande av en lärarhögskola i Malmö m. m.

1 §

I Malmö inrättas en *lärarhögskola med därtill hörande statlig övningskola*, innefattande fullständig enhetsskola samt gymnasium.

Utbildningsverksamheten avses skola börja *den 1 juli 1962*. Angående tidigare igångsättande i provisoriska lokaler av utbildning för ämneslärarkandidater stadgas i 21 §.

Kostnaderna för lärarhögskolan med den därtill hörande övningskolan bestrides av statsmedel, om ej annat följer av vad nedan sägs.

2 §

Försöksverksamhet med nioårig obligatorisk enhetsskola förutsättes skola införas successivt i hela staden i sådan ordning att försöksverksamheten läsåret 1962/63 omfattar årskurserna 1—7, där den icke på grund av tidigare fattade beslut redan har större omfattning.

Övningsskolans *enhetsskola* skall läsåret 1962/63 omfatta årskurserna 1—7 samt därefter successivt utbyggas med årskurserna 8 och 9.

Övningsskolans *gymnasium* inrättas som treårigt, för manlig och kvinnlig ungdom öppet gymnasium med allmän linje, latinlinje och reallinje. Det upprättas successivt med början från och med läsåret 1962/63 i första ringen.

Anm. Beträffande skolväsendets närmare organisation i Malmö förutsättes staden skola snarast inkomma till skolöverstyrelsen med särskild utredning och förslag.

3 §

Övningsskolan förutsättes fullt utbyggd omfatta följande antal *klasser och ringar*:

enhetsskolans lågstadium (årskurs 1—3)	12 klasser
» mellanstadium (årskurs 4—6)	18 »
» högstadium (årskurs 7—9)	15 »
gymnasiet	9 ringar
hjälpklass	2 klasser
	<hr/>
	47 klasser
	9 ringar

Härtill kommer 1 läsklinik.

4 §

Det åligger staden att anpassa *övningsskolans upptagningsområde* så, att klasser och ringar erhåller med hänsyn till övningsskolans uppgifter lämplig storlek.

5 §

För i 1 § angivet ändamål överläter staden utan ersättning samt fritt från alla gravationer till kronan ett *område*, omfattande cirka 60 000 m², vilket angivits med röd begränsningslinje å ett av Malmö stadsingenjörskontor den 13 februari 1957 upprättat förslag till stadsplan för del av Södervärn (Heleneholm), begränsat i norr av Ystadvägen, i öster av Munkhättegatan, i söder av Eriksfältsgatan samt i väster av området i övrigt.

6 §

Staden svarar för att området enligt gällande bestämmelser kan *bebyggas* på sätt förutsättes i detta avtal.

7 §

Staden åtager sig att på området utan bidrag av statsmedel uppföra de *byggnader för övningsskolan*, som erfordras med hänsyn till dess i 3 § angivna omfattning (inklusive lokaler för skolsociala ändamål och andra lokaler till elevernas omvårdnad, administrationslokaler samt tjänstebostäder för vaktmästare och värmeskötare), allt enligt gängse kommunal standard, dock med beaktande av övningsskolans särskilda behov.

Ovannämnda byggnader överlämnas i kronans ägo den 1 juli 1962.

8 §

Staden åtager sig att utan bidrag av statsmedel verkställa *inredning* av övningsskolan före överlämnandet samt förse övningsskolan med den första uppsättningen möbler, inventarier och undervisningsmateriel, allt enligt gängse kommunal standard, dock med beaktande av övningsskolans särskilda behov.

Till ovan angiven egendom erhåller kronan äganderätt.

Beträffande stadens tillhandahållande av viss särskild utrustning gäller vad nedan i 17 § sägs.

9 §

Staden åtager sig, i vad gäller övningsskolans behov, att utan kostnad för statsverket iordningställa erforderliga *skolgårdar*, parkeringsplatser, cykelställ och liknande anordningar samt i övrigt verkställa yttre planeringsarbeten.

10 §

Erforderliga *vägar* samt *ledning*ar för anslutning till vatten och avlopp, gas, elektricitet och central värmeanläggning (fjärrvärme), därest sådan nu eller framdeles skulle ifrågakomma, åtager sig staden att utan kostnad för statsverket framdraga till områdets gräns, såvitt gäller den egentliga lärarhögskolan, samt över området, såvitt gäller övningsskolan.

11 §

Staden åtager sig att svara för anläggning, underhåll och renhållning av området omgivande *gatuområden*.

12 §

Ritningar, utrustningslistor och andra grundläggande dokument beträffande de byggnads- och anläggningsarbeten samt anskaffningar, som avses i 7—9 §§, skall godkännas av Kungl. Maj:t eller den statliga myndighet, som Kungl. Maj:t därtill bemyndigar.

Anm. Det förutsättes, att stadens samliga åtgärder beträffande projektering, uppförande och färdigställande av övningsskolanläggningen alltifrån början vidtages i samråd med vederbörande statliga myndigheter.

13 §

Skulle kronan upphöra att använda de på området uppförda byggnaderna huvudsakligen för ändamål, som avses i 1 §, eller för liknande utbildningsändamål, skall området med vad därtill hör i fast egendom ävensom till övningsskolan hörande möbler, inventarier, undervisningsmateriel och annan lös inredning återgå till staden. De av kronan för den egentliga lärarhögskolan uppförda byggnaderna skall därvid inlösas av staden med belopp, motsvarande deras bruksvärde vid inlösningstillfället. I övrigt skall lösen icke utgå.

14 §

Staden åtager sig att — med åtnjutande av i förekommande fall utgående statsbidrag — omhänderhava *undervisningen i yrkesteori och yrkespraktik* för övningsskolan.

15 §

Staden åtager sig att — med åtnjutande av i förekommande fall utgående statsbidrag — tillhandahålla övningsskolans elever *skolsociala förmåner* (t. ex. skolmåltider, hälsovård, tandvård, skolbad, fria läroböcker, fri undervisningsmateriel) och andra kommunalt beviljade förmåner (t. ex. stöd-

undervisning, frivillig undervisning, fritidsverksamhet) i den omfattning och på de villkor, som gäller för stadens övriga elever i motsvarande skolformer.

16 §

Staden åtager sig att — med åtnjutande av i förekommande fall utgående statsbidrag — verkställa inköp av böcker för *övnings skolans skolbibliotek* i den omfattning och på de villkor, som tillämpas beträffande övriga skolbibliotek i motsvarande skolformer.

17 §

Till av staden bekostad verksamhet, som avses i 14—16 §§, tillhandahåller kronan i 7 § avsedda lokaler utan hyresersättning eller ersättning för bränsle, lyse och vatten. Upplåtelse av ifrågavarande lokaler för annat än lärarhögskoleverksamhetens behov må ske först efter samråd med stadens vederbörande myndigheter.

Inredning och utrustning för upprätthållande av sagda verksamhet anskaffas och underhålles av staden.

18 §

Staden åtager sig att utan kostnad för statsverket tillhandahålla *idrottsanläggningar*, till vilkas begagnande lärarhögskolan för sin verksamhet skall äga företrädesrätt under lektionstid.

19 §

Staden åtager sig att ställa *externa övningsklasser* till förfogande i den utsträckning som erfordras för övningsundervisningen, varvid de bestämmelser, vilka från och med den 1 juli 1959 avses skola gälla för dylika klasser vid folkskoleseminariums övningskola, skall äga motsvarande tillämpning.

20 §

Staden utfäster sig att verka för att personalen vid lärarhögskolan och lärarkandidaterna skall kunna erhålla lämpliga *bostäder* i lärarhögskolans närhet samt för att *trafikförhållandena* så ordnas, att tillfredsställande kommunikationsmöjligheter erhålles med samverkande skolanläggningar av olika slag samt stadens centrala delar.

21 §

Staden åtager sig att från och med läsåret 1960/61 till dess den egentliga lärarhögskolans nybyggnad uppförts och kan tagas i bruk till kronan utan kostnad för statsverket provisoriskt upplåta lokaler i befintligt skick i den s. k. Åbergska flickskolan i staden i den utsträckning, som erfordras för en årlig utbildning av högst 60 ämneslärarkandidater.